

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

Lucie Suchopárová

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Rodina Bořků-Dohalských v Československu

Bořek-Dohalský family in Czechoslovakia

Lucie Suchopárová

Vedoucí práce: Mgr. Dušan Foltýn
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Dějepis a francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Rodina Bořků-Dohalských v Československu vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 6. 3. 2015

.....

podpis

Ráda bych poděkovala Mgr. Dušanu Foltýnovi, že mi umožnil tuto práci tvořit, prof. PhDr. Marii Bořek-Dohalské, DrSc., že si na mne udělala mnohokrát čas a umožnila mi doplnit cenné informace, panu prelátovi Michalčíkovi za možnost nahlédnout do Svatohorské kroniky a nakonec všem pracovníkům SOKA Příbram, jež vždy vstřícně nabídli pomocnou ruku při hledání střípků historie.

ANOTACE

Práce se zabývá historií šlechtického rodu Bořků-Dohalských v Československu. Cílem je zmapovat historii tří generací, jež významně zasáhly do české historie a neopomenout přitom význam žádného ze členů rodiny. Práce byla kromě písemných zdrojů doplněna informacemi hraběnky prof. Marie Bořek-Dohalské, která je nejstarším žijícím členem rodiny Bořků-Dohalských.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bořek-Dohalský, Dohalští z Dohalic, řád sv. Lazara Jeruzalémského, protektorát, 2. světová válka, perzekuce, politický vězeň

ANNOTATION

This thesis focuses on the history of the lineage of the Bořek-Dohalský family in Czechoslovakia. The aim of this study is to trace the history of three generations of this family which became involved in Czech history without omitting the significance of any of the members. The data were gathered not only from various written sources but also from personal information provided by the countess prof. Marie Bořek-Dohalská, the oldest living member of the Bořek-Dohalský family line.

KEYWORDS

Bořek-Dohalský, Dohalští z Dohalic, Order of St. Lazarus of Jerusalem, protectorate, second world war, persecution, political prisone

OBSAH

1	Úvod	6
1.1	Seznámení s problematikou	6
1.2	Prameny, literatura, členění práce, metodologie	9
2	Starší osudy Dohalských z Dohalic.....	13
3	Dějiny rytířského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského	18
4	Období změn, první světová válka a život v ČSR.....	24
5	Druhá světová válka, období zlomu	34
6	Období po druhé světové válce, nová generace	42
7	Závěr.....	56
8	Prameny a literatura	59
9	Přílohy	64

1 Úvod

1.1 Seznámení s problematikou

Rodina Bořků-Dohalských zmizela během éry komunismu z vrcholných postů, zpráv, pamětních desek, knih i učebnic. Kvůli důslednosti režimu bylo přejmenováno i náměstí Zdeňka Bořka-Dohalského v Domažlicích, které dodnes nese název Chodské. Po rodině Bořků-Dohalských se tedy prakticky slehla zem.

Proč se dnes Bořci-Dohalští netěší stejné zájmu jako starobylé rody Schwarzenbergů či Lobkoviců? A proč zmizeli z našich pamětí? To byly první otázky, které jsem si v průběhu své práce několikrát položila; a to zejména proto, že Bořci-Dohalští patří k českým zemím stejně jako hřbety Šumavy či Krkonoš, žatecký chmel nebo kopce moravských vinic. Jsou tradiční českou rodovou šlechtou, o které máme první písemné zmínky ze sklonku 14. století. Poprvé nám výrazněji vystupují z historie v dobách husitských bojů a o několik století později v době vlády Marie Terezie. Tendence týkající se velikosti rodinného majetku má napříč stoletími vesměs descendenční křivku, zatímco vliv Bořků-Dohalských na českou scénu naopak postupně graduje až v meziválečném období českých dějin.

Bořci-Dohalští zažili svůj zlatý věk v období, které změnilo obraz českých zemí více než kterékoliv předešlé. Letitá monarchie byla přeměna v demokratickou republiku, jež se poprvé po stoletích vymanila ze sevření němčiny. Se změnou politického vývoje, přicházely i sociální změny. Nově vzniklá elita nepodléhala pečlivě psaným rodokmenům ani velikosti majetku. Byla to doba příležitostí, která v závislosti na zrušení šlechtických titulů a zavedení všeobecného volebního práva, nabízela nové možnosti. Bořci-Dohalští ukázali schopnost přizpůsobit se nově vznikající společnosti a vyniknout v ní. Stejně tak ukázali své vlastenecké smýšlení, které ač bylo generacemi již zakořeněné, se stále prohlubovalo. Na rozdíl od většiny šlechty bývalé habsburské monarchie, Bořci-Dohalští vítali vznik samostatného Československa s nadšením. Neexistoval žádný stesk po bývalých honosných titulech a ztrátě privilegií.

Na prahu této nové éry nám stojí tři mladí a nadějní muži, tři bratři, do kterých rodina vkládá své naděje. Jsou jimi František, Antonín a Zdeněk Bořek-Dohalský. Všichni tři jsou na prahu svého života, mají 29, 23 a 18 let. Velmi brzy se dostávají mezi špičky české politické i zahraniční scény. Díky vzdělání, na které byl v rodině vyvíjen silný tlak, se František Bořek-

Dohalský nakonec ocitá na postu velvyslance ve Vídni. Antonín Bořek-Dohalský je arcibiskupským kancléřem, metropolitním kanovníkem u sv. Víta a vážným uchazečem na post arcibiskupa. Zdeněk Bořek-Dohalský pracuje jako význačný novinář v Lidových novinách a je členem Národní strany. Mezi rodinné přátele patří ikonické osobnosti ČSR jako Masarykovi, Benešovi, Alois Eliáš, Karel Čapek, Ferdinand Peroutka, Emma Destinová atd. Slibný vzlet je však přerušen okupací. Bořci-Dohalští rozehrávají nebezpečnou patriotskou ruletu, která dva z nich nakonec stojí život. Podepsání Deklarace české a moravské šlechty ze září 1939 se snoubí se zahájenou odbojovou činností. František Bořek-Dohalský z postu velvyslance pomáhá svým přátelům k útěku přes Slovensko, těsně po anšlusu Rakouska, a sám následně opouští Rakousko. Antonín Bořek-Dohalský bojuje proti obsazení církevních postů nacisty a zároveň je s největší pravděpodobností zapojen do atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha a také do ukrývání parašutistů v kostele sv. Cyrila a Metoděje. Nejmladší, Zdeněk Bořek-Dohalský, se dle dohody, kterou uzavře před odjezdem Edvarda Beneše do exilu, stává nejdůležitějším prostředníkem informací pro protektorátního prezidenta Emila Háchu. Jeho spolupráce s odbojovým ÚVODEM trvá nakonec překvapivě více než tři roky. Je prvním, jež je zatčen. Popraven je však až na konci války v Terezíně na přímý rozkaz Heinricha Himmlera. Jeho bratr, Antonín Bořek-Dohalský, umírá v Osvětimi.

Jediným přeživším členem rodiny je po návratu z Dachau František Bořek-Dohalský, který vkládá své poslední životní naděje a iluze do svého jediného syna Jiřího. Tyto naděje zhasnou v roce 1950, kdy je Jiří Bořek-Dohalský, odborový rada v prezidentské kanceláři, zatčen a obviněn lživě z velezrady. A zde je odpověď na otázku, proč tato rodina zmizela z veřejné scény; Klement Gottwald a jeho spolupracovníci se postupně zbavovali bývalých benešovských úředníků ve zkonstruovaných procesech. Toto bohužel potkalo i Jiřího Bořka-Dohalského, který strávil deset let po vězeních v Čechách i na Slovensku. Jeho otec František Bořek-Dohalský krátce po jeho zatčení umírá na srdeční příhodu. Během těchto let byl mazán nežádoucí heroický a vlastenecký nádech jeho rodiny, přišel o dospívání svých čtyř synů a víru ve spravedlnost.

Dospívání jeho synů bylo poznamenáno absencí otce, jeho návštěvami ve věznicích, finanční bídou a nemožností vystudovat. Manželka Jiřího Bořka-Dohalského zůstala sama s dětmi ve věku 2 až 9 let. Každého z jejích synů ovlivnila tato doba jinak, Antonín Bořek-Dohalský započal se sbíráním starožitností, které se vážou k rodině. Jiří Bořek-Dohalský emigroval do Rakouska. Václav Bořek-Dohalský se upnul k rodinné tradici a vstoupil do

charitativního řadu sv. Lazara Jeruzalémského. Zajímavým faktem je, že dva synové získali jméno po strýcích, jež podlehlí nacistické perzekuci. Zde se pomyslná smyčka uzavírá.

Bořci-Dohalští jsou rodem se zajímavým jménem a ještě zajímavější historií; komunistická éra tento obraz pro další generace bohužel postupně skryla. Já osobně věřím, že lesk jména Bořek-Dohalský bude jednoho dne obnoven; Bořci-Dohalští budou opět zaneseni do českého povědomí a ostatně i do učebnic dějepisu, kde si své místo náležitě zaslouží.

1.2 Prameny, literatura, členění práce, metodologie

Paralelou je třeba vrátit se na začátek, tedy proč a jak vznikala tato práce. Hlavním motivem byla náhoda, která zapříčinila, že jsem při tvorbě seminární práce narazila na osobu metropolitního kanovníka Antonína Bořka-Dohalského. Pokud půjdeme po linii dalších generací přes jeho bratra Františka Bořka-Dohalského, jeho syna Jiřího Bořka-Dohalského a vnuka Václava Bořka-Dohalského, nalezneme i prvotní motiv mé práce. Manželkou Václava Bořka-Dohalského byla až do jeho smrti v roce 2004 Marie Bořek-Dohalská, rozená Zichová. Tato, ve svém věku velmi aktivní žena, je profesorkou Pedagogické fakulty UK, přičemž působí na katedře francouzského jazyka a literatury. Ona sama je nejstarším žijícím členem rodiny a důležitým pramenem vzpomínek a informací, které jsem si přála zachytit. Díky její spolupráci jsem doplnila informace, které nebylo možné zachytit ze žádné publikace.

O život Bořků-Dohalských se již dříve zajímal Mgr. Zdeněk Hazdra Ph.D. Z jeho prací, které věnoval primárně studiu Antonína Bořka-Dohalského i Zdeňka Bořka-Dohalského, jsem prvotně čerpala. Cílem mé práce bylo ovšem sestavit obraz několika generací Bořků-Dohalských v novodobé éře, která byla zacílena jako doba Československa. Tento nelehký úkol se opíral o roztříštěnou biografii ohledně některých členů rodiny, kterou jsem zacelila vzpomínkami profesorky Marie Bořek-Dohalské. Snažila jsem se položit stejný důraz na funkci každého člena rodiny Bořků-Dohalských v tomto vytyčeném období a zároveň sepsat historii poválečné generace, o které nebylo publikováno zatím téměř nic. Mou snahou bylo tedy vytvořit ucelený přehled toho, jak žili Bořci-Dohalští v Československu s důrazem na zlomové body v historii této rodiny. Podobná publikace ani práce zatím doposud nevznikla, což se pro mne stalo velkým lákadlem.

Mezi mé další cíle patřilo potvrzení pramenných údajů, které využili autoři publikací. Zaměřila jsem se na mé rodné Příbramsko, které s Bořky-Dohalskými dílčím způsobem souvisí. Prošla jsem všechny zmínky, které bylo možné nalézt. Díky Státnímu okresnímu archivu v Příbrami, jsem mohla pracovat s Městskou příbramskou kronikou, Děkanskou kronikou, Hlubošskou obecní a Hlubošskou farní kronikou, které potvrdily a upřesnily vymezení doby, kterou strávil Antonín Bořek-Dohalský v Příbrami a Hluboši. Také jsem zaznamenala několik zajímavých událostí jeho působení. Mezi kroniky, které se ocitly v mé práci, patří také Chronika Svaté Hory, která je uložena v Archivu Redemptoristů Svatá Hora a není běžně přístupná veřejnosti. Navzdory tomu, díky pomoci pana pátera Josefa Michalčíka mi by umožněn přístup

k tomuto velmi zajímavému prameni. Díky této kronice vznikl úplně nový a zajímavý obraz Antonína Bořka-Dohalského a jeho vztahu ke kongregaci redemptoristů. Probíhala zde totiž čilá spolupráce, na kterou nejspíše navázalo o několik let později organizování pouti do Staré Boleslavi při příležitosti jubilejního výročí a převozu Palladia země české. Na tuto spojitost doposud nikdo nepoukázal.

Biografie, ze které jsem vycházela, byla různých autorů i dat vydání. Bohužel se místy informačně rozcházela - až srovnáním a konzultacemi s paní profesorkou Marií Bořek-Dohalskou vyšlo na povrch, které zdroje čtenáře mystifikují a které nikoliv. Jako problémový autoři se ukázali Jan Halada, Josef Dolejší a Vladimír Votýpka, jejichž knihy byly místy informačně nepodložené či zkreslené. Jejich tvorba je cenná, ale je třeba se k ní stavět kriticky a porovnávat je s jinými informačními zdroji.

Dalším autorem, který se ocitl v mé práci, je již zmíněný Zdeněk Hazdra, který se věnoval osudu Antonína Bořka-Dohalského a Zdeňka Bořka-Dohalského, o prvním vydal krátkou publikaci s názvem *Osud Antonína Bořka-Dohalského z Dohalic – šlechtice, kněze a vlastence* a druhému věnoval článek do časopisu Xantypa. Mezi další knihy o novodobé éře Bořků-Dohalských patří již zmíněný Vladimír Votýpka a jeho publikace *Příběhy české šlechty*, jež je cenná hlavně osobními informacemi rodiny, které do knihy plně citoval. Boris Dočkal použil podobnou metodu v 80. letech ve své publikaci *Osudy českých šlechticů*. Naopak Bohuslav Kůmpel-Staňkovský ve své knize *Z osudů Bořků-Dohalských z Dohalic* využil vlastní vzpomínky, které s menšími faktickými chybami sepsal v 50. letech. Mezi stěžejní publikace k historii rodu můžeme jmenovat samotný *Ottův slovník naučný*, díla Augusta Sedláčka *Hrady, zámky a tvrze království českého* či Tomáše Bílka s publikací *Dějiny konfiskací* nebo Tomáše Knoze a *Pobělohorské konfiskace*. Další kapitolou jsou tituly, jež se věnují heraldice, August Sedláček s knihou *Atlas erbů české a moravské středověké šlechty a Českomoravská heraldika*, Vojtěch Král s publikací *Znaky českých rodů*, Milan Mysliveček s publikací *Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách*. Kapitola o řádu sv. Lazara byla tvořena komparací Hany Hanzalové, Adolfa F. J. Karlovského a jejich publikace *České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jerusalemského*, Jana Dolejšího a jeho knihy *Duch smaragdového kříže*, oficiálními stránkami řádu, jež sepsal profesor Jan Županič a vzpomínkami profesorky Marie Bořek-Dohalské. Kromě dalšího množství dílčích publikací k jednotlivým částem práce, jsem využila online rodokmen rodu a internetové verze časopisů

Xantypa, do které píše Zdeněk Hazdra a svatolazarský *Reunion*. Mimo internetových časopisů došlo i na několik novinových článků a dokument ČT1 Dohalští z roku 1992, který je cenný výpověďmi členů rodiny. Velmi nepostradatelným zdrojem mi byla paní profesorka Marie Bořek-Dohalská, díky níž jsem získala informace, které nebyly doposud zveřejněny, neboť generací jejího manžela Václava Bořka-Dohalského, se ještě žádný historik nezabýval. Díky ní jsem měla možnost také nahlédnout do pozůstalostí a rodinných alb.

Dějiny rodiny Bořků-Dohalských byly v této práci časově ohraničeny obdobím Československa – samozřejmě s jistými nutnými přesahy. Dle mého názoru, je to nejpoutavější období (ač zároveň pro Bořky-Dohalské nejnešťastnější období), které lze vymezit. Velmi zajímavé je srovnávat nacistickou a komunistickou perzekuci, která rodinu zasáhla v první a druhé generaci přímo, ve třetí nepřímo – nemožností studovat.

Má práce obsahuje tři hlavní velké kapitoly. První nese název *Období změn, první světová válka a život v ČSR*, a zabývá se životem Františka, Antonína a Zdeňka Bořků-Dohalských v prvních životních i kariérních krocích. Je zde naznačeno i dětství, studia a v neposlední řadě motivace k dalším životním rozhodnutím. Kapitola končí tvrdým úderem od Německa, který dostala ČSR obsazením Sudet.

Druhou kapitolu jsem nazvala *Světová válka, období zlomu*. Zabývám se v ní životem bratrů Bořků-Dohalských za Protektorátu Čechy a Morava s důrazem na antinacistickou a odbojovou činnost. Kapitola graduje lineárně s koncem druhé světové války a smrtí Antonína a Zdeňka Bořků-Dohalských.

Třetí kapitolou je *Období po druhé světové válce, nová generace*. Tato část je uvedena návratem Františka Bořka-Dohalského z Dachau. Poté se můj zájem zaměřuje na druhou generaci, kterou reprezentuje pouze Jiří Bořek-Dohalský. Tedy, jedná se o jeho nespravedlivé desetileté věznění a život po něm. V druhé části načrtávám životy a důležité zlomy třetí generace – jeho čtyř synů.

Těmto třem hlavním kapitolám předchází úvodní kapitola s názvem *Starší osudy Dohalských z Dohalic*, ve které se zabývám ve zkratce historií tohoto českého rodu, důležitými členy rodu, statky, erbem atd. Druhá předcházející kratší kapitola patří *Dějinám řádu sv. Lazara Jeruzalémského*. V krátkosti jsem zde shrnula dějiny, smysl řádu a jeho novodobou funkci. Z této kapitoly lze dokreslit názorovou orientaci Bořků-Dohalských, jež jsou s řádem silně

spojení napříč několik generací. Dalším důvodem, proč se v práci tato kapitola ocitla, je zajímavost řádu, neboť je v obecném měřítku málo známý.

Práce je psána chronologicky, kapitolami se opakovaně vracím k jednotlivým členům rodiny dle toho, kde jsem našla v tu chvíli zlomový okamžik nebo informaci, kterou jsem považovala za vhodné zmínit. Opírám se o informace z kronik, odbornou literaturu, rodokmen rodiny, odborné (i online) články a vyprávění pamětníka – Marie Bořek-Dohalská. Kromě sepsání jednolitého materiálu s co největší autentičností, jsem se pokusila na několika místech analyzovat a vydedukovat, proč se daná událost stala nebo jakou měla spojitost s jinými. Bohužel nikdo z rodiny nezanechal deníky nebo jiné zápisy, případně byly zničeny již během války, ať už samotnými aktéry či gestapem.

Výrazným oříškem se stalo samotné označení rodu, nakonec jsem se snažila kopírovat historický vývoj. Pokud se jedná o starou historii, používám označení Dohalský z Dohalic. Od přijetí jména Bořek kopíruji tento trend a užívám příjmení Bořek Dohalský, zhruba od 19. století se vsunul mezi jména spojovník a tedy užívám spojení Bořek-Dohalský.

Téma se v průběhu mojí práce stávalo stále zajímavějším. Při rozkrývání jednotlivých informačních vrstev se neustále nabízely otázky, na které bylo třeba hledat odpovědi, anebo jejich možnost alespoň naznačit. V této oblasti jsou ovšem stále možnosti, jak bádání rozšířit, což je ovšem prozatím pouze lákavou vizí.

2 Starší osudy Dohalských z Dohalic

Dohalští z Dohalic jsou starým, původně českým šlechtickým rodem. Během svého působení v českých zemích postupně získávají tituly vladycké, panské a nakonec hraběcí; jež jim náleží dodnes. Jméno Dohalský získali dle vsi Dohalice u Hradce Králové, kde rod původně sídlil.¹ Od šestnáctého století přijímají oficiálně jméno Bořkové Dohalští z Dohalic (později psáno se spojovníkem).² Původně křestní jméno Bořek se vklínilo do označení rodu poté, co jej jako křestní jméno získávalo dle zvyku stabilně velké množství mužských potomků.³

Erb Bořků-Dohalských na první pohled postrádá symboly pompéznosti jiných šlechtických rodů, avšak na druhý pohled přináší jisté otazníky. Je tvořen jednoduchým štítem svisle rozděleným na dvě poloviny, jedna polovina je zlatá a druhá zlatočerně šachovaná v sedmi řadách o třech polích. V klenotu je otevřená helmice, hraběcí koruna a mouřenín s šachovnicí – velmi netradiční heraldická figura. V erbu byla původně zakomponovaná do pasu nahá mouřenínka, která byla po povýšení do panského stavu přeměna na mouřenína.⁴ Nelze s jistotou říci, proč se mouřenínka objevila v erbu naprosto českého rodu. Nicméně k tomuto prvku v erbu se váže pověst o Dohalském a černošské princezně z dob křížáckých válek. Dotyčná princezna si prý oblíbila šachy a hrála je s každým svým urozeným návštěvníkem. Když vyhrála, což se stávalo pokaždé, vzala šachovnici a rozbila ji soupeři o hlavu. Prapředek Dohalský se ale údajně porazit nenechal, buď hrál tak skvěle nebo láskou omámená princezna účelně špatně. Po prohrané partii princezna Dohalskému nabídla sňatek a královský trůn, k svatbě z neznámých důvodů nedošlo, a tak se dostala alespoň do erbu Dohalských.⁵

První zmínkou o Dohalských je držení rychty Kosteletko vladykou Václavem Dohalským roku 1352. Za prapředka rodu je však považován Bořek z Dohalic, šlechtic

¹ Mysliveček, Milan. Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách i na Moravě. Praha: Horizont a.s., 1993. ISBN 80-7012-070-3. s. 128.

² Ottův slovník naučný, ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Sedmý díl. Praha-Litomyšl: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-104-3. s. 758.

³ Mašek, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, od Bílé Hory do současnosti. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3. s. 189.

⁴ Mysliveček, Milan. Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách i na Moravě. s. 128.

⁵ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 80-204-0529-1. s. 79.

z vesnice nedaleko Hradce Králové, o kterém jsou již první písemné zmínky v roce 1395.⁶ Posloupnost rodu je mapovaná až o století později, konkrétně od roku 1497. Rodina vlastnila v 15. století panství Mokrovousy, Třesovice, Stračov, Sobčice, Vysoké Veselí a pravděpodobně i další statky; tvořila dvě větve dle synů zmíněného Bořka z Dohalic, reprezentovanou Václavem Bořkem z Dohalic – mokrovouskou a veselsko-dohalskou v čele s osobou Mikuláše Bořka z Dohalic.⁷ Druhá zmíněná větev se rozrostla v dalších šest rodin, ke kterým patří i Bořci-Dohalští z Přívozce. Rod dále sdílí kořeny s Bořky z Miletínka, s Nepolissskými ze Zachrašťan, Hamzy z Obědovic, Bořky z Poličan, Nové Vsi a z Hrádku.⁸

Mezi první známé zástupce Bořků-Dohalských Diviš Bořek z Miletína, který se zapsal do dějin jako velitel panské jednoty bitvy u Lipan, jež smetla vojska táboritů a sirotků. Jeho minulost byla ovšem dosti pohnutá, neboť před roztržkou s Janem Žižkou spoluzakládal orebský svaz.⁹ Naopak jeho bratr Jetřich se stal hejtmánem Hradeckého kraje, jehož jádrem byla jeho panství Pardubice a Sezimice.¹⁰ Další generaci této linie reprezentuje Soběslav Bořek Dohalský, jež bojoval na straně Jiřího z Poděbrad a roku 1448 byl svědkem dobytí Prahy. Koncem 15. století se majetek ztenčuje, Pardubice jsou prodány Perštejnům a roku 1563 tato větev vymírá po meči.¹¹ Naopak linie Zikmunda Bořka Dohalského († asi 1611) nevymře a pokračuje novými generacemi dodnes. Jeden z jejích potomků, Jan Kryštof Bořek-Dohalský získává i statek Přívozec, který je pro začátek 20. století a Bořky Dohalské naprosto stěžejní.¹²

Mezitím se rod Bořků Dohalských z Dohalic rychle rozrůstal a na konci 16. století tvořil již několik paralelních větví - konkrétně šest, jež ovšem postupně vymíraly. Po porážce na Bílé Hoře mizí obsáhlejší zprávy o působení rodu na české scéně, pokud se tedy nejedná o konfiskace, část rodiny také emigrovala do ciziny. Například Václav Bořek Dohalský vstoupil do švédských služeb a vrátil se do českých zemí až se saským vojskem roku 1631. Po šesti letech přešel na císařovu stranu a sloužil u vojska jako podplukovník.¹³

⁶ Sedláček, August. Hradý, zámky a tvrže království českého, svazek V. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-50-0. s. 341.

⁷ Ottův slovník naučný, ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Sedmý díl. s. 759.

⁸ Kumpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 15.

⁹ Mysliveček, Milan. Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách i na Moravě. s. 128.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž.

¹² Mašek, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, od Bílé Hory do současnosti. s. 189.

¹³ Ottův slovník naučný, ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Sedmý díl. s. 759.

Již zmíněné konfiskace, zasáhly poměrně výrazně čtyři členy rodu a zapříčinily i emigraci některých členů.¹⁴ Je pravděpodobné, že některé větve Bořků Dohalských patřily k protestantům, přičemž dávaly svým dětem biblická jména jako Malachiáš, Ezechiáš či Melchisedech, a že tato orientace zapříčinila i cestu ke ztrátě majetků konfiskací.¹⁵ Vztahy s Habsburky v době pobělohorské byly ve výsledku téměř na bodu mrazu. Dokonce Václav Bořek Dohalský, jež přeběhl na císařskou stranu a velel vojsku, čekal na návrat svého majetku až do roku 1652.¹⁶ Adam nejstarší Bořek Dohalský byl, ač jako katolík, obviněn z odporu proti králi, ale 1629 uznán za nevinného. Pokutu – odvést 20 zlatých rýnských kostelu sv. Jakuba na Starém městě – nikdy nezaplatil.¹⁷ Jeho bratr Bedřich starší Bořek-Dohalský byl odsouzen ke ztrátě všeho majetku, ačkoliv trest byl nakonec omezen na 1/3 jmění. Poté odešel ze země kvůli náboženství, v roce 1638 mu opět hrozila totální konfiskace majetku za údajné napomáhání saským vojskům při vpádu do země. Nakonec byl díky synovi omilostněn, avšak majek mu byl navrácen až v roce 1662, přičemž obsahoval i majetek mrtvého bratra, nad kterým měl pouze opatrovnictví.¹⁸ Jan Bedřich nejstarší Bořek Dohalský ztratil všechn majetek, ale nakonec mu byl ponechán statek Veselí k užívání.¹⁹ Stanislav Bořek Dohalských opustil zemi a odešel s bratrem Pavlem do Švédska. Roku 1631 se již zmíněný Václav Bořek Dohalský účastnil saského vpádu na straně narušitele a následně roku 1634 přišel o celý majetek.²⁰ Poslední zaznamenaný člen rodu Zdeněk Bořek Dohalský, byl postižen pokutou, kterou až do své smrti 1630 nezaplatil.²¹

S Bořky Dohalskými se znovu setkáváme roku 1726, kdy byl Václav Vratislav Bořek Dohalský povýšen do panského stavu a o tři roky později do hraběcího.²² Další bořkovská větev rodu získala hraběcí titul v roce 1729.²³ Z důvodů, které není těžké domyslet, byla do pasu nahá panna v klenotu erbů přeměněna na oblečeného mouřenína.²⁴ Dalším výrazným zástupcem rodiny v 18. století byl Jan Kryštof Bořek Dohalský, který se stal císařským radou, soudcem

¹⁴ Mysliveček, Milan. Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách i na Moravě. s. 128.

¹⁵ Král, Vojtěch. Znaky českých rodů. Praha: Agentura Pankrác s.r.o., 2009. ISBN 978-80-86781-11-2. s. 128.

¹⁶ Bílek, Tomáš V. Dějiny konfiskací v Čechách po 1618. Praha: Novočeská bibliotéka, 1882. s. 81.

¹⁷ Tamtéž. s. 79.

¹⁸ Tamtéž. s. 79-80.

¹⁹ Tamtéž. s. 80.

²⁰ Tamtéž. s. 81.

²¹ Tamtéž. s. 82.

²² Pouzar, Vladimír. Almanach českých šlechtických rodů. Praha: nakladatelství Martin, 2004. ISBN 80-85955-29-6. s. 127.

²³ Mysliveček, Milan. Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách i na Moravě. s. 128.

²⁴ Tamtéž.

zemským a purkrabím kraje hradeckého.²⁵ Svolával český zemský sněm, ačkoliv pouze do doby než se spojil s bavorským kurfirtem Karlem Albertem proti Marii Terezii při okupaci Čech. Spolupráce mezi Bořkem Dohalským a Karlem Albrechtem vznikla poněkud násilně, respektive až pod hrozbou šibenice, pokud by se Jan Kryštof Bořek Dohalský k Bavorům nepřipojil.²⁶ Marie Terezie krátkodobě na rodinu zanevřela, ale postupně ustoupila a smír mezi znesvářené strany vnesl hraběcí titul, kterým Jana Kryštofa Bořka Dohalského povýšila a učinila ho svým státním tajným radou.²⁷ Syn Jana Kryštofa Bořka Dohalského – Jan Josef - se stal kanovníkem u sv. Víta, prvním, nikoliv posledním, jež zastával v rodině tento post.²⁸

V devatenáctém století se původně bohatý majetek rodu postupně rozplývá a zároveň vznikají i nové zárodky nevraživosti Habsburků vůči Bořkům-Dohalským jakožto vyhraněně české a velmi svérázné šlechtě. Ze vzpomínek Jiřího Bořka-Dohalského pochází vzpomínka na prababičku Josefínu, rozenou Puteani, jež byla paní v Přívozci. Když přijela za zmíněnou hraběnkou návštěva – baronka Zhorská ze Zhoře s dcerou Odonou – byla hraběnka k nenalezení. Nakonec ke zděšení návštěvy baronka Zhorská poznala hraběnku Josefínu Bořek-Dohalskou v ženě pobíhající v šátku na dvoře, jak organizuje práci na statku. Hraběnka v Přívozci zastávala funkci agromanky, zootechničky a veterinářky současně. Baronku Zhorskou toto zjištění zřejmě pohoršilo, nicméně nezvrátilo budoucí svatbu její dcery Odony a Josefínina syna Václava Bořka-Dohalského.²⁹

Na konci 19. století zchudlá rodina vlastnila už pouze několik statků jako Přívozec a Lštění; i o oba statky ovšem díky špatnému hospodaření Františka Karla Bořka-Dohalského postupně v letech 1895 a 1905 přišla.³⁰ Následně se hraběcí rodina trvale usadila v Domažlicích, zde žili Bořci-Dohalští nejdříve na Dolním náměstí u domažlického okresního starosty

²⁵ Ottův slovník naučný, ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Sedmý díl. s. 759.

²⁶ Tamtéž. s. 760.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty s. 83.

³⁰ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice: Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-097-7. s. 375.

Antonína Steidla a později, po roce 1907 v bytě na Horním náměstí v domě obchodníka a továrníka Josefa Kauba.³¹

Rodina Bořků-Dohalských kladně přijímala vznik Československa a ztotožnila se s názorovou orientací Tomáše Garrigua Masaryka a následně Edvarda Beneše. Bořci-Dohalští se následně připojili k Prohlášení české šlechty ze září 1939. Podíleli se na protinacistickém odboji a dále udržovali nacionalistickou orientaci.

³¹ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice: Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-097-7. s. 375.

3 Dějiny rytířského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského

Tato kapitola o vojenském a špitálním řádu sv. Lazara Jeruzalémského vypovídá o jedné důležité součásti života rodiny Bořků-Dohalských. Řád se stal rodinnou tradicí, mezi první členy hlavní větve rodiny, patřil arcibiskupský kancléř Antonín Bořek-Dohalský. Naopak Václav Bořek-Dohalský, jež působil v řádu na počátku nového tisíciletí, kruh uzavírá. Charakter rodiny vždy směřoval kromě patriotství k vlasti, k pomoci ostatním – hraběcí rodina pomáhala již na vlastní pěst sirotkům první světové války, František Bořek-Dohalský napomáhal útěkům ohrožených osob při anšlusu Rakouska atd. Řád sv. Lazara Jeruzalémského byl tedy dalším, dílčím krokem, který rodina v rámci své názorové orientace učinila. Je nutné tedy krátce poznat vývoj a hodnoty řádu, aby byla pochopena i s ním související názorová orientace Bořků-Dohalských.

*"Řád vyvstal jako protilék vůči nacistické bezbožnosti a šovinismu ohrožujícímu naši vlast a i její poválečné uspořádání. Místo ideologií hlásajících nenávist a boj silnějšího vůči všemu slabému, stála zde myšlenka křesťanské lásky, ochrany a pomoci potřebným a trpícím opřená o staleté ideály rytířství, které nevymřely."*³²

Radslav hrabě Kinský, velkopřevor český (1987)

Řád sv. Lazara vznikl stejně jako ostatní křesťanské rytířské řády ve Svaté zemi v době křížových výprav. Je však velmi pravděpodobné, že tento, původně špitální řád, má mnohem starší kořeny; které dokládají zmínky o leprosáriích již z dob římského císařství.³³ Symbolem řádu je zelený osmicípý kříž. Zelená barva je barvou léčení a uzdravování, osmicípý hrotitý kříž je symbolem slunce.³⁴

Tento rytířský špitální řád staví na podobných hodnotách jako templáři či johanité. Symbol a náplň řádu tkví ve slově "sebeobětování", které je zdůrazněno více než u jiných

³²Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže, Dějiny rytířského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského se zvláštním zřetelem na Čechy a Moravu. Praha: Agentura Pankrác, s.r.o., 2003. ISBN 80-902873-9-5. s. 7.

³³Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského. Zürich: redakční kruh Velkopřevorství Českého, 1980. s. 16.

³⁴Tamtéž. s. 84.

rytířských špitálních řádů. Význam tohoto slova se do moderní doby překládá jako podpora pro hospice, dětské domovy atd. V minulosti do řádu přecházeli samočinně všichni křesťanští rytíři postižení leprou.³⁵ Jejich nezvratitelný osud je spojoval a stíral rozdíly – lepra neboli malomocenství, byla v této době neléčitelnou a snadno nakažlivou nemocí. Bylo nutné nemocné striktně oddělit od majoritní zdravé společnosti, k čemuž sloužily špitály za hradbami měst.

Řád na ideji dobročinnosti stavěl i nadále, fungoval bez ohledu na ideové, náboženské či jiné přesvědčení. V průběhu křížových výprav vyvstala nutnost, aby se řád dodatečně militarizoval. Neboť pokud byla křížácká města napadena Turky, byly leprosária a lazarety nemilosrdně ničeny. První písemné zmínky o řádovém špitálu máme od bratra Gerarda Tenqua (zakladatele Maltézských rytířů), jež vybudoval v blízkosti Jeruzaléma špitál pro malomocné.³⁶ Členové řádu se však neomezili pouze na obranu, ale bojovali i v četných bitvách po boků templářů, např. Bitva u Hattínu v roce 1187.³⁷ Katastrofou pro řád se stal rok 1291 - pád Akkonu - při obraně zahynuli všichni svatolazarští rytíři až na jeho velmistra s doprovodem, který se v této době nacházel ve Francii. Poté řád přesídlil nakrátko na Kypr, později do Francie a vyčkával na možnost návratu do Svaté Země, která se křesťanům na několik století opět uzavřela.³⁸

Již ve středověku sloužily svatolazarské špitály všem malomocným bez rozdílu společenského postavení či víry. To, co řád spojovalo s ostatními rytířskými řády, byla řehole sv. Augustina a také fakt, že prakticky všichni johanitští a templářští rytíři postižení leprou vstupovali právě do tohoto řádu.³⁹

Důležitým mezníkem řádu sv. Lazara Jeruzalémského je rok 1253, kdy papež Inocenc IV. vydal bulu, která umožňovala zvolit velmistrem řádu i zdravého rytíře, nikoliv výsadně malomocného, jak bylo doposud zvykem.⁴⁰

Od roku 1149 působili rytíři i ve Francii, od Ludvíka VII. získali nové trvalé sídlo - hrad Boigny-sur-Bionne u Orleánsu. Další majetky měli lazariáni v Anglii, Čechách a Uhrách - tak,

³⁵ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 22.

³⁶ Foltýn, Dušan. Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8. s. 88.

³⁷ <<http://www.oslj.cz/o-radu/historie-ve-svete.html>> (22. 12. 2014) Oficiální stránky vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, české velkopřevorství, autorem Prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

³⁸ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského. s. 18

³⁹ Foltýn, Dušan. Encyklopedie moravských a slezských klášterů. s. 89.

⁴⁰ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 37.

jak se řád šířil přes Švýcarsko do německých zemí a postupně i do celé Evropy.⁴¹ Císař Fridrich II. věnoval řádu rozsáhlé statky na Sicílii a v Kalábrii, což vedlo k založení velkopřevorství v Capuy roku 1221.⁴² Řád nebyl navzdory tlaku papeže a Francie začleněn do jiných církevních řádů a zachoval si svoji suverenitu.

V průběhu stoleté války se řád zapojoval do boje na obou válčících stranách. Roku 1308 vzal lazariány pod svou ochranu francouzský král Filip IV., tento patronát fungoval až do červencové revoluce 1830.⁴³ V důsledku reformačního úsilí a sporů některých zemí s katolickou církví docházelo v průběhu 15. a 16. století ke konfiskaci a ničení řádového majetku. Řádu sv. Lazara však napomáhaly válečné aktivity Francie, při kterých bylo využito a oceněno námořnických znalostí členů řádu.⁴⁴ Roku 1669 schválil francouzský král Ludvík XIV. založení námořní akademie pod patronací řádu.⁴⁵ Lazariánům byl udělen úkol obrany Biskajského zálivu před piráty a závazek dodávat dvanáct rytířů do královny osobní strážě.⁴⁶

Po velké francouzské revoluci byl řád sv. Lazara Jeruzalémského stejně jako ostatní rytířské a královské řády ve Francii roku 1791 zrušen a jeho majetky zkonfiskovány.⁴⁷ Řád trvalé sídlo již nikdy nenalezl. Jako cíl řádu byl stanoven boj proti malomocenství v Latinské Americe, Africe a Asii.

Do Čech byl řád nejspíše uveden na zlomu 13. a 14. století, kdy se vraceli z Levanty do Evropy účastníci křížových výprav. Řád ale nemusel bezpodmínečně působit v Čechách, protože středoevropské klima není ideální pro epidemické šíření lepry. Na svatolazarské rytíře v českých zemích odkazuje pouze několik zasvěcení kostelů či špitálů. Tedy kostel sv. Lazara na Novém Městě, který byl zrušen Josefem II. roku 1788 a později zbořen a na jeho místě postaven zemský soud.⁴⁸ Dále špitál sv. Lazara na Zderaze a na území českých zemí jsou

⁴¹ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského. s. 18.

⁴² Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 40.

⁴³ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského. s. 19

⁴⁴ Tamtéž. s. 20.

⁴⁵ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 44.

⁴⁶ < <http://www.oslj.cz/o-radu/historie-ve-svete.html> > (22. 12. 2014) Oficiální stránky vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, české velkopřevorství, autorem Prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

⁴⁷ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 46.

⁴⁸ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského. s. 25.

zaznamenána tři leprosária; v Jindřichově Hradci (templářské), v Litomyšli a v Kutné Hoře. Vyjma Kutné Hory nemůžeme pravděpodobně spojovat leprosária s řádem sv. Lazara.⁴⁹

O pobytu svatolazarských rytířů na českém území jsou zmínky z roku 1741-1742 (doba Marie Terezie), kdy v Praze pobývala francouzská vojska.⁵⁰

V době ideového obrození, které nastalo mezi dvěma světovými válkami, sílily impulsy k obnově rytířských ideálů středověké Evropy a tedy i rytířských řádů. Roku 1935 se stal velmistrem řádu v Paříži, princ František Bourbonský a prestiž řádu opět stoupla.⁵¹ V čele jednotlivých převorství se začaly objevovat významné osobnosti evropské aristokracie. V letech 1937-1938 vznikla skupina, která byla později nazvána jako "rytíři první hodiny". Byly to osobnosti, které stály u zrodu nového řádu na území ČSR. Můžeme jmenovat knížete Karla Schwarzenberga, Františka prince Schwarzenberga, Leopolda hraběte Podstatského, a v neposlední řadě Antonína Bořka-Dohalského.⁵² Přičemž první jmenovaný, Karel kníže Schwarzenberg, se stal prvním českým velkopřevorem v roce 1937.⁵³ Řád v této době rozvinul intenzivní charitativní činnost a napomáhal v rámci katolické církve a rozvíjel i některé pomocné vědy historické (např. heraldiku).

Antonín Bořek-Dohalský se finálně stal prelátem dle práva. Řád pro něj zřejmě znamenal další krůček k charitě a pomoci obyčejným lidem, jejichž problémům díky rodnému Chodsku velmi rozuměl. Pomoc ostatním - to byla ostatně i motivace pro jeho vstup do řad křesťanské církve. Dalším vodítkem může být fakt, že řád se záhy zaplnil i dalšími členy vysokého kléru, mezi nimiž měl hodně přátel.

Poslední velkou veřejnou prezentací řádu bylo setkání svatolazarských rytířů a duchovních na Velehradě roku 1941. Poté nastala vlna nejsilnější perzekuce církevních řádů nacisty a mnoho členů zahynulo v koncentračních táborech. Tato vlna represí byla spojena i s tím, že mnoho členů řádu se podílelo na domácím zahraničním odboji – například již zmíněný

⁴⁹ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jerusálémského. s. 26.

⁵⁰ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 61.

⁵¹ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jerusálémského. 23.

⁵² Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 64.

⁵³ Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jerusálémského. 29.

Antonín Bořek-Dohalský.⁵⁴ Činnost řádu byla obnovena po skončení druhé světové války, nicméně pouze na dva roky – toho se již Antonín Bořek-Dohalský nedožil, neboť zemřel v Osvětimi roku 1942. Koncem 50. let byl s několika členy řádu veden „nesmyslný“ proces, ve kterém byli jeho aktéři obviněni ze znovuoobnovení řádu a odsouzeni k trestům vězení.⁵⁵ S příchodem komunismu tedy činnost řádu opět stagnovala a oživení nastalo až po roce 1972, kdy je iniciováno pasování nových rytířů ve Fuldě.⁵⁶ České velkopřevorství postupně opět začínalo přijímat členy. Rozšířená základna o novou komendu, během let 1973 a 1974 shromáždila léky a zdravotnický materiál, a poskytla širokou charitativní pomoc válkami postiženému Libanonu a později i Súdánu.⁵⁷ Od roku 1977 začal vycházet Réunion - časopis rytířů sv. Lazara. Od roku 1987 byl v čele českého Velkopřevorství Radslav hrabě Kinský. Řád stál i u manifestační akce svatořečení Anežky České roku 1989.⁵⁸ Po sametové revoluci se řád účastnil návštěvy Svatého Otce v Praze roku 1990 a upoutal tak znovu pozornost. Česká větve řádu dále zůstává hlavně orientovanou na francouzskou obedienci.

Roku 2004 se stal řádovým velkopřevorem řádu Václav hrabě Bořek-Dohalský, prasnovec Antonína Bořka-Dohalského, který ovšem působil v řádu již od roku 1991. Tím navázal na rodinnou tradici, která po Antonínu Bořku-Dohalském pokračovala rakouskou větví rodiny - Thurn-Taxisy. Právě strýc Willy Thurn-Taxis, sám vášnivý lazarián, přivedl Václava Bořka-Dohalského k myšlence, že by sám vstoupil do řádu. Václav Bořek-Dohalský se nakonec rozhodl kladně a do řádu vstoupil, Hodnoty, které řád uplatňoval, mu byly natolik blízké, že tak učinil v době, kdy měl vážné zdravotní komplikace a prodělal těžký infarkt.⁵⁹ Toto rozhodnutí bylo podepřeno také jeho přáteli – Radslavem Kinským a Františkem Václavem Lobkowiczem, jež v řádu již působili.⁶⁰ Jeho práce pro řád se vyznačovala návratem ke katolickým kořenům velkopřevorství, apelu na slušnost členů a především návratu k charitativní činnosti. Funkci velkopřevora získal v době, kdy řádem zmítala nekázeň, neochota členů předložit lustrační osvědčení či nevyužívat řád pro své osobní podnikatelské zájmy. V řádu Sv. Lazara Jeruzalémského působil až do své smrti v červnu 2004. Na Václava Bořka-Dohalského je

⁵⁴ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 68.

⁵⁵ <<http://www.oslj.cz/o-radu/historie-v-ceskych-zemich.html>> (22. 12. 2014) Oficiální stránky vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, české velkopřevorství, autorem Prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

⁵⁶ Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže. s. 73.

⁵⁷ Tamtéž. s. 80.

⁵⁸ Tamtéž. s. 82.

⁵⁹ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

⁶⁰ Taktéž.

vzpomínáno jako na neúplatného člověka a osobnost, která nikdy nezapomínala myslet upřímně i na ostatní.⁶¹

⁶¹ http://www.oslj.cz/archiv/soubory/reunion/14_3.pdf (23. 3. 2015) Reunion 3/2014, autorem Ondřej Vanke

4 Období změn, první světová válka a život v ČSR

Čtyři bratři Bořci-Dohalští – František, Antonín, Ludvík, Zdeněk - se narodili do staré české šlechtické rodiny Bořků-Dohalských z Dohalic. První písemné zmínky o tomto rodu jsou v českých zemích od posledního desetiletí 14. století, kdy sídlili v blízkosti Hradce Králové. Původně česká vladycká rodina se vypracovala až do hraběcího stavu. Do něj byl poprvé uveden císařský rada Jan Kryštof Bořek-Dohalský, roku 1729 Marií Terezií.⁶²

Během dvacátého století se rodina přesouvá na Domažlicko a Miletínsko. Rodovou spřízněnost nalezneme na sklonku století s Thurn-Taxisy, Mladoty ze Solopisk, pány z Běšin, Janovic, Dobrše.⁶³

Bořci-Dohalští na sklonku 19. století sídlí v rodovém zámku v Přívozci na rozhraní Chodska a Staňkovska, zde se dne 5. října 1887 narodil nejdříve František Bořek-Dohalský, 23. října roku 1889 Antonín Bořek-Dohalský, 17. března 1895 Ludvík Bořek-Dohalský a 10. května 1900 nejmladší Zdeněk Bořek-Dohalský.⁶⁴ Rodiči těchto synů, jež se měli ve svých budoucích životech nesmazatelně vryt do historie Československa, byli František Karel Bořek-Dohalský a jeho žena, po otci belgická šlechtična Ludovika, rozená d'Hoop, po matce Bořek-Dohalská.⁶⁵ Karel František Bořek-Dohalský, narozený 25. srpna 1843 v Dobrohošti poznal svou ženu a sestřenicí právě v samotné Dobrohošti, kde se 19. září 1863 též narodila a strávila zde své dětství.⁶⁶

František Karel Bořek-Dohalský neproslul zrovna úspěšným hospodařením, roku 1895 byl z důvodu finančních potíží donucen prodat statek Lštění, a následně roku 1905 i samotný Přívozec. Tím rod Bořků-Dohalských přišel s konečnou platností o všechny své historicky rodinné nemovitosti a rodina se přestěhovala natrvalo do Domažlic.⁶⁷ Vzhledem k faktu, že zámek v Přívozci rodina Bořků-Dohalských vlastnila od roku 1753, kdy jim připadl díky sňatku

⁶² Halada, Jan. Lexikon české šlechty. s. 44.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ <<http://patricus.info/Rodokmeny/Dohalsky.txt>> (22. 12. 2014)

⁶⁵ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice: Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. s. 375.

⁶⁶ Kumpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. Plzeň: Vlastivědná knihovna Staňkovska, 1948. s. 16.

⁶⁷ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 375.

Elišky Kočovské z Kočova s Janem Bořkem-Dohalským, to musela být poměrně bolestná ztráta.⁶⁸ Statek Přívozec se zámek byl prodán v lednu 1905 Lappertům ze Sokolova⁶⁹

Osobu Karla Františka Bořek-Dohalského lze charakterizovat jako národně smýšlejícího šlechtice a aktivního podporovatele demokracie; díky této názorové orientaci byl velmi neoblíben u vídeňského dvora.⁷⁰ Jeho synové byli jím, hraběnkou Ludovikou i rodinnou chůvou Markétou Příbkovou, vedeni k lásce k českému národu a všem jeho aspektům. Tuto názorovou orientaci můžeme poukázat i na tom, že chlapcům byly už ve velmi raném dětství ušity sokolské uniformy.⁷¹ Rodina tedy silně vybočovala z představy o typické šlechtě z období konce Habsburské monarchie a první republiky. Synové Františka Karla Bořek-Dohalského vyrůstali v atmosféře vlastenectví, rovnosti a sejetí s obyvateli Domažlicka. Toto dokládají i vzpomínky Zdeňka Štěpánka, člena Národního divadla v Praze, který se přátelil se Zdeňkem Bořkem-Dohalským během svého dětství na Chodsku. *"Život na zámku byl zcela prostý, bez okázalostí. Bylo jistě každému na první pohled jasno, že tento starý, český šlechtický rod se netěší přízni domu Habsburského! Všichni Dohalští dokonale splynuli s lidem, rozuměli si a nikoho ani nenapadlo domnívat se, že jsou jiní než my. Byli a zůstali skutečnými šlechtici ducha."*⁷²

Mezi nejbližší přátele Bořků-Dohalských na Domažlicku patřila rodina hejtmana Gustava Kraffera – budoucí tchán Františka Bořek-Dohalského, literární kroužek okolo Jindřicha Jindřicha, Dr Otokar Zich, Jaroslav Vrchlický, profesor Fikejs, manželé profesori Samohrdovi, katecheta pan Alfons Bébar, Klotilda Wuršová.⁷³ Tato různorodá skupina patřila mezi intelektuální elitu Domažlicka.

Vzhledem k tomu, že rodina neoplývala materiálními statky ani pozemkovým vlastnictvím, snažila se udržet rodinnou prestiž a jméno alespoň vzděláním svých synů. Hrabě Karel František a jeho manželka Ludovika využili možnosti Akademie hraběte Straky v Praze, která poskytovala z nadačního fondu stipendia dětem z chudých rodin české šlechty. Výstavba

⁶⁸ Sedláček, August. Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek IX. Praha: Argo, 1996. ISBN 80-7203-041-8. s. 123.

⁶⁹ Kümpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 20.

⁷⁰ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 376.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic - šlechtice, kněze a vlastence (1889-1942). Praha: Petit, 2012. ISBN 978-80-260-2901-4. s. 8.

⁷³ Kümpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 35.

této školy byla financována z nadace, kterou ve své závěti v roce 1710 zřídil hrabě Jan Petr Straka z Nedabylic. Fakticky byla tato závěť uplatněna až v roce 1776, kdy zemřel poslední mužský potomek rodu Straků a další století trvala stavba a otevření objektu pro studenty.⁷⁴ Ve Strakově akademii studovali postupně všichni synové hraběte Karla Františka Bořka-Dohalského, ač s větší či menší chutí. Například Antonín Bořek-Dohalský, nastoupil na Strakovu akademii hned poté, co v deseti letech ukončil své působení na přívozské škole. Pod patronací Strakovy akademie studoval osm let na malostranském gymnáziu.⁷⁵ V akademii již působil i jeho bratr František.

Roku 1907 Antonín Bořek-Dohalský přehodnotil své názory na svůj budoucí život a v osmnácti letech vstoupil do arcibiskupského semináře. Jeho rozhodnutí zřejmě nepřímo ovlivnili dva lidé, které poznal jako vychovatele právě na Strakově akademii – budoucí biskup Antonín Podlaha a budoucí kardinál Karel Kašpar.⁷⁶ S oběma církevními hodnostáři byli v důvěrném vztahu i oba bratři Antonína.⁷⁷ Křesťanskost a vazby rodiny Dohalských na okruhy vysokých hodnostářů církve byly dalším ze styčných bodů, které utvořily nevraživost nacistů vůči rodině.

Hned na začátku studií odešel Antonín Bořek-Dohalský do Říma, studovat na Českou kolej na Via Sistina 128, kde se věnoval studiu teologie na papežské univerzitě "Collegio Urbano de Propaganda Fide". Během pětiletého působení získal titul doktora teologie. Roku 1912, konkrétně 28. února, byl spolu s pozdějšími metropolitními kanovníky Jaroslavem Kulačem a Otakarem Švecem vysvěcen kardinálem Benedetto Lorenzellim - prvním rektorem české koleje. Během studií vznikla řada jeho kontaktů a přátelství v kléru, kromě Jaroslava Kulače a Otakara Švece můžeme jmenovat i budoucího kardinála Josefa Berana nebo kardinála Mons. Francesca Borgonginiho-Ducyho.⁷⁸

Prvním rodinným otřesem, který se dostal k Antonínovi Bořek-Dohalskému pouze díky dopisům, byla tragická smrt Ludvíka Bořka-Dohalského na otravu inkoustem z pera, kapslí tzv. svinibrodské zeleně 20. dubna 1909. Kapslí spolkl v domnění, že to je bonbon, který tajně, při

⁷⁴ Kolář, Michal. Strakova akademie. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. ISBN 978-80-7440-046-9. s. 2.

⁷⁵ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 12.

⁷⁶ Tamtéž. s. 12-13.

⁷⁷ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 376.

⁷⁸ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 15.

vyučování, vylovil z kapsy.⁷⁹ Ludovika Bořek-Dohalská od té doby zanevřela na Strakovu akademii, kde se tato smutná záležitost přihodila a velmi nerada na tuto internátní školu posílala i svého čtvrtého a nejmladšího syna Zdeňka. Ludvík, který takto nešťastně zemřel v pouhých v patnácti letech, je pohřben v Praze na Olšanských hřbitovech.

V roce 1912 se Antonín Bořek-Dohalský vrátil do rodné země. Nejdříve navštívil v Praze kardinála Lva barona Skrbenského z Hříště a kanovníka Mořice Píchu. Poté vyzvedl ze Strakovy akademie mladšího bratra Zdeňka a vydal se za rodiči do Domažlic.⁸⁰ Od roku 1912 do roku 1916 studoval na univerzitě v Praze.⁸¹

Zdeněk Bořek-Dohalský, který vyrůstal několik let jako benjamín – o 13 a 11 let mladší než jeho bratři – byl velmi nespokojený ve Strakově akademii s pevným striktním režimem a toužil po domově. Dlouhá studentská léta ukrajoval s přáteli, kterými se mu stali bratři Schönbornové. Zdeněk Bořek-Dohalský byl zřejmě dost rozpustilým a kreativním chovancem. Při jednom sporu se svým spolužákem a synem barona vykřikl: „Nebudeš-li se lépe chovat, pověším tvůj erb na záchod!“⁸² Jeho vztah ke Strakově akademii, reprezentované ředitelem Sommerem, se nicméně nakonec vyvíjel kladným směrem a jistým smířením, když se do Prahy přestěhovali hejtmanovi Krafferovi, díky kterým pocítil alespoň závan rodného Chodska.

„Zdeněk se učí bedlivě, německy by se učil lehce, avšak nechce mluvit, zrovna jako Vy tři jste to dělali!“ Napsala Ludovika Bořek-Dohalská synovi Antonínovi do dopisu, který byl odeslán do Vatikánu.⁸³ Rodina se snažila Zdeňkovi dopřát domov a výlety alespoň o svátcích. V srpnu 1911 se vydal s chůvou Markétou Příbkovou za její sestrou Dorotou do Vídně.⁸⁴ V této době pozdního dětství pojil Zdeňka Bořek-Dohalského s matkou blízký vztah, který navzdory odloučení probíhal formou četných dopisů.

Na začátku dvacátých let se konal první sňatek v nastupující generaci Bořků-Dohalských. Devatenáctého listopadu 1912 se nejstarší z bratrů, František Bořek-Dohalský,

⁷⁹ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 73.

⁸⁰ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 15.

⁸¹ Tomeš, Josef. Český biografický slovník XX. století. s. 122.

⁸² Kumpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 62.

⁸³ Tamtéž. s. 63

⁸⁴ Tamtéž. s. 64.

ožení s Miladou Krafferovou, dcerou Gustava Kraffera, hejtmana Domažlic. Spolu měli syny Jiřího a Miroslava, který zemřel v kojeneckém věku.⁸⁵

Antonín Bořek-Dohalský zahájil svou duchovní dráhu ihned po návratu z Vatikánu, v roce 1912, nejdříve působil jako druhý kaplan v Boru u Tachova, kde se staral o katolickou mládež se skupenou ve sdružení katolických hochů. Setrval zde až do začátku první světové války, kdy byl 1. září 1914 přeložen do Příbrami.⁸⁶ Zde působil v děkanském kostele sv. Jakuba Většího, přičemž na Univerzitě Karlově dokončoval univerzitní vzdělání. S dopady války přišel do přímého kontaktu, když byl v 18. září roku 1916 jmenován polním kurátem, působil v polském Rusku, v některých vojenských střediscích Čech a naposledy pečoval o zajatce italské národnosti.⁸⁷ Takto jako vojenský polní kněz působil až do roku 1918.⁸⁸

Na podzim roku 1918, v době vyhlášení republiky, se šlechtické rody logicky stavěly vesměs negativně k nastolení nových poměrů, které je připravily nejen o lesk a slávu, ale i o výlučnost při jmenování do důležitých úřadů a armády. I v tomto bodě stál rod Bořků-Dohalských opět na druhé straně barikády. Nejen silná přátelská pouta jak k Masarykovým, tak i Benešovým; vázala rodinu v průběhu její existence k silnému patriotismu a sympatiím s vlastní a demokratiem. Bořci-Dohalští patřili sice k šlechtě, ale k šlechtě, která ztratila statky a přesunula svůj život mezi měšťany Domažlic. Zřejmě právě absence majetku i nadšení pro českou kulturu bořily hranice mezi občanským lidem a rodem Bořků-Dohalských, což se následně projevilo i ve výběru manželek Zdeňka i Františka - byly sice z dobrých rodin, ale neurozené. Na počátku třicátých let opustil svět hrabě s hraběnkou, 11. listopadu 1920 zemřela Ludovika Bořek-Dohalská a 1. dubna 1925 ji následoval i hrabě František Karel Bořek-Dohalský. Ani jeden z nich nepoznal hrůzy, které měli přinést do Československa i do jejich rodiny nacisté. Ztráta rodičů ještě více svázala vztah bratrů Bořek-Dohalských.

⁸⁵ < http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky > (22. 12. 2014) online vydání časopisu Xantypa, autorem Zdeněk Hazdra

⁸⁶ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 376.

⁸⁷ Kůmpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 39.

⁸⁸ Tomeš, Josef. Český biografický slovník XX. století. s. 122.

Po vzniku republiky se Antonín Bořek-Dohalský i jeho bratři dobře vyrovnali s poměry nové éry a brzy se začlenili do společnosti nejvyšších elit země. Rodinu pojila blízká přátelství s Ferdinandem Peroutkou, Karlem Čapkem či Tomášem Garriguem Masarykem – s jehož názory se bratři velmi ztotožňovali, a také členy vysokého kléru, s kterými je pracoval právě Antonín. Zatímco Antonín Bořek-Dohalský vykonával první kroky ve své stoupající církevní kariéře, nejstarší z bratrů, František Bořek-Dohalský po práci na okresním hejtmanství v Domažlicích, vstoupil do diplomacie a působil na československém vyslanectví v Londýně a později vykonával funkci legačního rady ve Vídni a to až do anšlusu Rakouska v roce 1938.⁸⁹

Nejmladší z trojlístku, Zdeněk Bořek-Dohalský, se v období první republiky profiluje jako vlastenecký novinář a působí primárně jako redaktor Lidových novin. Zdeněk studoval nejprve práva na Karlově univerzitě, v roce 1925 studium přerušil, vstoupil aktivně do politiky a stal se členem Národní strany. Když se poté Národní strana roku 1930 rozpadla, resp. splynula s Československou národně socialistickou stranou, odešel pracovat do Lidových novin. Patřil do okruhu lidí, kteří se scházeli s T. G. Masarykem, a během svého působení v politice se stal jedním z nejbližších spolupracovníků generálního tajemníka Jiřího Beneše, synovce ministra zahraničí a později prezidenta Edvarda Beneše. Dále se seznámil s Janem Herbenem, ale i s majitelem Lidových novin Jaroslavem Stránským. Vedle parlamentního zpravodajství, na kterém primárně pracoval, po sobě zanechal i několik fejetonů, které po druhé světové válce vyšly v knize nazvané Opuštěný stůl. Vzpomíná v nich na rodné Domažlicko, vykresluje své přátele z řad umělců (skladatele Jindřicha Jindřicha, operní pěvce Emila a Karla Burianovi, malíře Jaroslava a Karla Špillarovy atd.) a zachycuje portréty jemu blízkých politiků T. G. Masaryka, Edvarda Beneše nebo Antonína Švehly.⁹⁰

Dne 22. června 1933 se v Praze oženil a Annou Šířlovou, dcerou důstojníka a někdejší tanečnicí v souboru Milči Mayerové. Anna přinesla do manželství nemalé věno, a tak nepociťovali existenční problémy. Postupně se přikláněl v Lidových novinách k politické publicistice a jeho pracovní možnosti upevňovalo silné osobní přátelství s majitelem novin – Jaroslavem Stránským.⁹¹ Specifické postavení si získal zejména svými kontakty na vrcholné představitele Hradu, vysokého křesťanského kléru i české šlechty. Lidové noviny nesly celkově silnou provázanost s Hradem, kterou můžeme nalézt při citaci jmen některých redaktorů – Karel

⁸⁹ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 378.

⁹⁰ http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky (22. 12. 2014) online vydání časopisu Xantypa, autorem Zdeněk Hazdra

⁹¹ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 378.

Čapek, Eduard Bass, Ferdinand Peroutka atd. Další sférou lidí, mezi kterými měl Zdeněk přátele, byli obecně umělci, patřil k oblíbencům Emy Destinové i Karla Buriana.⁹² Hrabě Zdeněk Bořek-Dohalský byl ve společnosti opravdu velmi oblíbeným společníkem, který parodoval politiky, skvěle vyprávěl vtipné historky, ale i procítěně recitoval verše. Právě jeho novinářský vzor Ferdinand Peroutka ho poctil přezdívkou Cyrano – v této době byl již uznávaným novinářem a respektovaným chráněncem prezidenta Masaryka.⁹³

Po první světové válce se Antonín Bořek-Dohalský krátce vrací do Příbrami ke kostelu sv. Jakuba a poté se 1. září 1921 stává administrátorem v obci Hluboš na Příbramsku a od 1. ledna 1922 působí v obci jako farář.⁹⁴ V době, kdy působil v Příbrami, se město od začátku války potýkalo s přílivem Poláků a Rusínů – zřejmě především Židů, jež utíkali z Haliče. Celkem se uvádí, že azyl ve městě vyhledalo necelých devět set obyvatel ve věku od 15 dnů po 90 let. Ve městě byli ubytováni improvizovaně, často v rodinách. Prelát řádů redemptoristů Josef Stach se v této době uchýlil ke konání kázání i v polštině.⁹⁵ Dle svědectví kroniky Děkanického úřadu byl Antonín Bořek-Dohalský oblíbený: „*Za svého působení v Příbrami těšil se obecné lásce a přitulnosti osadníkův.*“⁹⁶ V Příbrami se Antonín Bořek-Dohalský seznámil s vdovou Františkou Trčkovou, která se stala jeho hospodyní, bylo jí souzeno doprovázet Antonína po zbytek života. Když se k těmto letům později vracela, vzpomínala na bídu, kterou zažili v Hluboši a na to, jak se toto prostředí, kde byl pan farář Bořek-Dohalský denně sousedy vyzýván k hraní karet v hospodě, pro něj prostě nehodilo.⁹⁷ V Hluboši dělal Antonínovi Bořku-Dohalskému radost vlastní kostel Nejsvětější Trojice, jež mu byl přidělen a pro který získal olejomalbu sv. Antonína Paduánského, svého patrona.⁹⁸

Poznámky ze Svatohorské kroniky poukazují na dobré vztahy mezi Antonínem Bořkem-Dohalským, farářem Hluboše a redemptoristy (Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele) sídlícím na Svaté Hoře. Svědčí o tom, že v nepřítomnosti byl zastoupen v Hluboši členy Kongregace a naopak sám se účastnil duchovních událostí na Svaté Hoře (viz příloha).⁹⁹ Během

⁹² Bass, Eduard. Svobodné noviny, ročník I, neděle 14. 10. 1945.

⁹³ <http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky> (22. 12. 2014) online vydání časopisu Xantypa, autorem Zdeněk Hazdra

⁹⁴ SOKA Příbram, Farní kronika Hluboš, s. 192.

⁹⁵ SOKA Příbram, Pamětní kniha Děkanického úřadu Příbram 1836-1962. s. 181.

⁹⁶ Tamtéž. s. 208.

⁹⁷ Kůmpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 49.

⁹⁸ Tamtéž. s. 49.

⁹⁹ ARSH Chronika Svaté Hory, svazek III. (1918-1930)

pobytu Dohalského v Hluboši se udály dvě věci, které zanechaly výraznější stopu ve farní kronice. Mezi první patří vykradení kostela na svátek sv. Václava ruku 1922 a ukradení kostelního prádla, jež způsobilo silné rozhořčení místních. Naštěstí byl pachatel brzy chycen při náhodné policejní kontrole u obce Milín. Druhou událostí je založení farní rady katolíků 13. ledna 1924, která sdružovala výrazně křesťanské obyvatele Hluboše a přilehlých obcí.¹⁰⁰

Roku 1918 se pražským arcibiskupem stal František Kordač, přítel Antonína Bořka-Dohalského ze studií, který měl dobré vztahy s Vatikánem, ale zároveň způsoboval rozkol na domácí půdě díky neshodám s extrémně liberálními katolickými skupinami volajícími po reformě kléru. Antonína Bořka-Dohalského pojilo s Kordačem nejen přátelství, ale i podobná názorová orientace na řešení nenadálé situace, která vygradovala odštěpením Československé církve. Avšak zlomový okamžik církevní kariéry Antonína Bořka-Dohalského přišel až v roce 1924, kdy byl 10. října ustanoven sekretářem a ceremoniářem arcibiskupa Kordače; a poté v roce 1928, kdy se stal čestným tajným komořím papeže Pia XI. a o rok později dokonce arcibiskupským radou a kancléřem. V září 1930 byl jmenován metropolitním kanovníkem u sv. Víta na Pražském hradě. K prudkému vzestupu kariéry Antonína Bořka-Dohalského přispělo zřejmě nejen jeho přátelství s představiteli církve, jeho vzdělání a schopnosti; ale i fakt, že arcibiskup Kordač ho vnímal jako vhodného prostředníka stmelení nepřiliš dobrých vztahů mezi církví a státem. Působení na arcibiskupství bylo užitečné i pro novinářskou kariéru Antonínova bratra Zdeňka Bořka-Dohalského, který díky němu získával kontakty na vlivné představitele křesťanské církve.

Dle výpovědí kanovníků byl za pobytu v domě ve Vikářské ulici na Hradčanech i mimo ně Antonín Bořek-Dohalský velmi společenský a s radostí zval i navštěvoval své přátele a to i v cizině.¹⁰¹ Mezi blízké přátele patřili hrabata Kolowrati, Nosticzové, Wratislavové, Lobkowiczové a Schönbornové. Poté šlechtična Františka Groote z Jenišovic nebo rodina lékárníka Františka Schönblinga v Praze. Také často pobýval ve Chlumu u Sedlčan, kde plnil roli poručníka dětí knížete Ferdinanda Lobkowicze. Stejně jako jeho bratři, měl i Antonín Bořek-Dohalský vřelý vztah k literatuře, roku 1930 vyšel jím přeložený spis Roberta Madera *Bud' – anebo*.

Cesty Antonína směřovali i do zahraničí, během roku 1921 strávil tři měsíce u bratra Františka Bořka-Dohalského na londýnské ambasádě. Cestu vykonal převážně z rodinných

¹⁰⁰ SOkA Příbram, Farní kronika Hluboš, s. 193-197.

¹⁰¹ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 32.

důvodů - aby předal svého sedmiletého synovce Jiřího jeho otci, neboť v Domažlicích zemřela třicátého října 1919 Františkova manželka Milada, rozená Krafferová. Do Londýna ho doprovázela letitá rodinná chůva Markéta Příbková.¹⁰² Milada Bořek-Dohalská - Krafferová pracovala během války jako ošetřovatelka; během své práce se nakazila nemocí, která ji postupně ničila. František Bořek-Dohalský nastoupil do Londýna na tlak přítele Jana Masaryka, až ve chvíli, kdy ji nedokázal již nijak pomoci svou přítomností.¹⁰³

Antonín Bořek-Dohalský navštívil o šest let později Spojené státy americké a Brazílii, kde se konal mezinárodní eucharistický kongres v Buenos Aires.¹⁰⁴ Po smrti manželky Milady se František Bořek-Dohalský oženil podruhé o osm let později a to 2. 7. 1927 v Praze s Věrou Baxantovou (dcera Karla Baxanta a Ludmily Etrichové, ovdovělá Víšková).¹⁰⁵

Antonín Bořek-Dohalský si postupně ke svým funkcím přibíral další dílčí aktivity, hlavně katolického rázu. Stal se prelátem špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, jenž měl v rodině mnohaletou tradici na poli charitativní činnosti. Poté se ujal role ordinariátního komisaře školských sester Františkánek na Břevnově a stal se duchovním rádcem Svazu československých katolických žen a dívek. Během konání celostátního katolického sjezdu v roce 1935 (prvního setkání vysokých představitelů zástupců státu a církve), měl na starost ženské spolky a vedl všechna italská a francouzská jednání.¹⁰⁶ Jako upomínka na tuto událost se dochoval výstřižek z novin, na kterém je Antonín Bořek-Dohalský zachycen na fotografii při uvítání kardinála Verdiera (viz příloha).

Velké změny nastaly v životě Zdeňka Bořka-Dohalského, po smrti prezidenta T. G. Masaryka; zdá se, že ztratil smysl svého konání s odchodem autority, ke které mohl vzhlížet s opravdovou úctou. Opustil noviny k 1. prosinci 1937, poté i politiku a po více než dvanácti letech se vrátil ke studiu práv. Jan Masaryk věnoval Zdeňku Bořku-Dohalskému na památku kapesník, který prezident držel ve chvílích, kdy umíral. To, co Zdeňka Bořka-Dohalského nemohlo nechat netečným a vybudilo ho k aktivním politickým vstupům, byly mnichovské

¹⁰² Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 379.

¹⁰³ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁰⁴ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 35.

¹⁰⁵ <http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky> (20. 12. 2014) online vydání časopisu Xantypa, autorem Zdeněk Hazdra

¹⁰⁶ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 35.

události.¹⁰⁷ Bezprostředně po abdikaci Edvarda Beneše se zúčastnil schůzky v Sezimově Ústí, na níž exprezident se svými nejbližšími spolupracovníky projednával první organizační přípravy pro druhý odboj.¹⁰⁸

Mezitím se Antonín Bořek-Dohalský v září 1938 - z pozice kancléře pražského arcibiskupství - účastnil převzetí Palladia země české ze Staré Boleslavi do Prahy, bylo to třetí výročí návratu milostného obrazu po saském uloupení. Těchto nacionalistických oslav se účastnilo přes sto padesát tisíc lidí. A znovu se do života Antonína Bořek-Dohalského vrací kongregace redemptoristů, jež většinu slavností mariánského kultu ze Staré Boleslavi organizoval. Jak víme ze zápisů kroniky Svaté Hory, Antonín Bořek-Dohalský navázal s tímto řádem za svého působení na Příbramsku velmi dobré vztahy.

V březnu roku 1938 se po anšlusu Rakouska vrací do protektorátu i František Bořek-Dohalský.

Rodina Bořků-Dohalských na sebe upozorní ihned po rozpadu republiky, když se Zdeněk Bořek-Dohalský aktivně podílí na přípravách Vavřínecké pouti, která se konala na Domažlicku v neděli 13. srpna 1939 a manifestovala národní jednotu v odporu proti nacistickým okupantům, akce se zúčastnilo na 120 tisíc lidí.¹⁰⁹

¹⁰⁷ <http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky> (22. 12. 2014) online vydání časopisu Xantypa, autorem Zdeněk Hazdra

¹⁰⁸Taktéž.

¹⁰⁹Taktéž.

5 Druhá světová válka, období zlomu

Významný mezník v dějinách rodiny přišel v září roku 1939, kdy se v době vrcholící sudetoněmecké krize Bořci-Dohalští přihlásili k národně zaměřenému prohlášení české šlechty z 6. září, jež vzniklo na popud Františka Schwarzenberga, který dopis protektorátnímu prezidentovi Emilu Háchovi osobně doručil. Později byl na jeho svolení přeložen i do němčiny. Tato prohlášení obecně hrála na strunu věrnosti ke státu a zachování jeho celistvosti. Třetí prohlášení bylo nejvlastenečtější, deklarace byla reakcí na tlak německých nacistických úřadů na šlechtu, jenž chtěla potvrdit veřejně, že se považuje za Čechy. K oficiální demokratické protektorátní straně premiéra Aloise Eliáše se tak připojila zhruba třetina šlechticů, zbytek obvykle podlehl tlaku přihlásit se k německé národnosti.¹¹⁰ Roku 1939 protektorátní vláda zrušila zákony zakazující používání šlechtických titulů, čímž velmi popudila nacisty. Rok 1939 byl mezník, příchodem nacistů a druhou světovou válkou byly přerušeny tři slibně se rozvíjející kariéry hraběcí rodiny Bořků-Dohalských: Františkovo působení v diplomatických službách, Antonínův vzestup v církevní hierarchii i Zdeňkovu novinářskou práci.

Bořci-Dohalští se zapojili aktivně do odboje již před vypuknutím druhé světové války, nejvíce Zdeněk Bořek-Dohalský, který byl členem Politického ústředí a později Ústředního vedení domácího odboje, na budoucí spolupráci s Edvardem Benešem se dohodl již před jeho odchodem do exilu. Pracoval pro exilovou vládu pod krycím jménem Bedrník, tato přezdívka je sama o sobě zajímavá. Vybral si ji podle postavy Červeného bedrníka, fiktivního hrdiny francouzských románů, který na jedné straně žije život znuděného, zhýčkaného a užvaněného šlechtice a na straně druhé pod pseudonymem bojuje proti Francouzské revoluci a zachraňuje nevinné lidi z pod gilotiny. Zdeněk Bořek-Dohalský tvořil spojkou mezi Eliášovou protektorátní vládou a exilovou vládou Edvarda Beneše v Londýně. Stal se nejdůležitější spojkou v celém informačním procesu, ať skrze výjezdy blízkých do ciziny, důvěrné kontakty v církvi, či vysílačky od ÚVODU.¹¹¹ Prohlášení, jež získal od Aloise Eliáše a protektorátního prezidenta Emila Háchy, přispěla k legitimizaci Benešovy zahraniční akce v rámci antihitlerovské

¹¹⁰ <<http://nassmer.blogspot.cz/2009/12/prohlaseni-prislusniku-historicke.html>> (4. 1. 2014) Náš směr, magazín pro českou národní politiku a moderní historii, autorem Franz Chocholatý Gröger

¹¹¹ Pasák, Tomáš. JUDr. Emil Hácha (1938-1945). Praha: Nakladatelství Horizont a. s., 1997. ISBN 80-7012-088-6. s. 151.

koalice. Od listopadu 1939 byl ve styku s americkým diplomatem působícím v Praze Georgem Kennanem. Další jeho vazby sahaly do Rakouska, k Willymu Thurn-Taxisovi, výrazné osobnosti rakouského antinacistického odboje.¹¹² V tomto případě šlo o příbuzenské a rodinné vztahy – Josefa Thurn-Taxis, Willyho sestra, se totiž provdala za Zdeňkova synovce Jiřího Bořka-Dohalského. Eliáš si byl vždy vědom, v jakém nebezpečí se pohybuje. Řekl jednou Zdeňkovi Bořek-Dohalskému: „*Byl jste někdy na vojně? Znáte ten pocit, když kolem Vás sviští kulky? Při té naší práci mám teď stejné pocity.*“¹¹³

Některý z jeho přátel spisovatelů mu v této době nabídl, aby napsal knihu o významných postavách českého uměleckého, vědeckého a politického života, jež osobně znal. Prý odmítl se slovy opředenými černým humorem: „*Členové mé rodiny v ohrožení národa nepišou knihy, ale umírají na popravišti.*“¹¹⁴ Přes sílící hrozby represí nacismu se postavil tlaku rodiny – zejména bratra Františka a manželky Anny - neodešel do exilu a vytrval v okupované vlasti.¹¹⁵ František Peroutka ho charakterizoval jako „*muže s mohutnou postavou husitského zemana a s duší odbojného českého šlechtice, který sloužil lidem a věcem bez myšlenek na sebe a tak oddaně jako nikdo jiný.*“¹¹⁶ Do odboje se postupně zapojili všichni tři bratři, kteří tíhli k masarykovským ideálům a nacionalistické víře v suverénní československý stát.

Po anšlusu Rakouska se do rodné země vrátil i František Bořek-Dohalský. Při obsazování Rakouska Hitlerem v březnu 1938, však ještě stihl pomoci mnohým svým neárijským přátelům tím, že jim umožnil převoz a útěk v diplomatickém voze do Bratislavy. Po návratu do rodné země pracoval jako ministerský rada.¹¹⁷ Dále se věnoval i spisovatelské práci, roku 1941 vyšel u Františka Borového v Praze svazek novel *Malé příběhy starého pána*, jejichž tématem je primárně nešťastná láska.¹¹⁸

Antonín Bořek-Dohalský byl v létě 1939 zklamán poměry, okupací a válkou stejně, jako jeho bratři a vážně uvažoval o rezignaci na post arcibiskupského kancléře. Kašpar se ho snažil od jeho plánů odradit, stejně jako jeho další letití přátelé z řad českého kléru a nunciatury –

¹¹² <http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky> (22. 12. 2014) online vydání časopisu Xantypa, autorem Zdeněk Hazdra

¹¹³ Svobodné noviny. Eliáš povzbuzovatel. 10. 10. 1946.

¹¹⁴ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 75.

¹¹⁵ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 40.

¹¹⁶ Halada, Jan. Lexikon české šlechty. s. 44.

¹¹⁷ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 381.

¹¹⁸ Kämpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 36.

Antonín Podlaha, František Kordač, Xaverius Ritter, Msgr. Raphael Fornini, Jan Panico, Antonius Arat.¹¹⁹ V říjnu napsal kardinálovi Kašparovi: *"Doufal jsem, že si na různé okolnosti těchto poměrů zvyknu. Zklamal jsem se. Dnes jsme již na konci svých sil a prostě dále nemohu. Vaše Eminence mne může plným právem pokládati za nevděčného, bojácného atd. Uznám to, ale jedno není možno ode mne žádati, abych ztratil zbytek svého duchovního života. A to by se stalo, kdybych dále otálel říci pravdu."*¹²⁰ Antonín Bořek-Dohalský se držel přesvědčení, že jeho radikálně demokratický postoj může poškozovat zájmy kapituly a že v případě zatčení bratra Zdeňka Bořek-Dohalského, bude moci zřejmě více zasahovat do jeho osudu z pozice arcibiskupského kancléře než metropolitního kanovníka.

František Kordač po dlouhé době žádosti vyhověl a v září roku 1940 jmenoval metropolitním kanovníkem Jaroslava Kulače. Rodina už věděla o silně negativním postoji nacistů vůči nim, a to od března 1939, kdy byl prohledáván byt Zdeňka Bořka-Dohalského v Nerudově ulici.¹²¹ Rodina byla označena nacisty za odpůrce nacionálního režimu.

Velmi monitorována nacisty byla i svatba Jiřího Bořek-Dohalského – syn Františka Bořek-Dohalského - a princezny Josefy Thurn-Taxis v katedrále sv. Víta na Pražském hradě 30. března 1940. Obřad vedl Antonín Bořek-Dohalský, jež byl stále ještě ve funkci arcibiskupského kancléře. Na svatbě se sešla nejen rodina, blízcí z katolického kléru, ale i političtí stoupenci demokracie. Dle hlášení zástupce Auswärtiges Amt při Úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě Kurta Ziemkeho *„svatba vrhla záblesk na kruhy české společnosti, ve kterých krystalizují centra duchovního odporu proti říši a ukazuje zároveň úzké spojení mezi počestnou částí zemské šlechty a tzv. hradní klikou, Benešovými nejvěrnějšími stoupenci.“* Dokument dále mluví o nebezpečných vazbách Antonína na Vatikán, Zdeňkovi jako fanatickém přívrženci československých národních socialistů, a dále zmiňuje Františkův druhý sňatek s Věrou Baxantovou, ovdovělou Víškovou, jejíž první manžel byl bratrem současného šéfa státního prezidenta Háchy dr. Vladimíra Víška.¹²² Po svatbě Jiří Bořek-Dohalský a Josefa využívají klidu zahradnického domku v parku zámku v Lysé nad Labem, který zakoupili v roce 1938, rodině Bořků-Dohalských patří dodnes.¹²³

¹¹⁹ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 380.

¹²⁰ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 41.

¹²¹ Tamtéž. s. 42.

¹²² Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice: Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. s. 383.

¹²³ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 93.

Po rezignaci na úřad kanovníka u sv. Víta se Antonín Bořek-Dohalský navenek stáhnul do ústraní, z kterého ovšem vystoupil k nechuti nacistů v dubnu 1941, kdy se hledal vhodný nástupce na úřad pražského arcibiskupa. Tyto události ještě předcházely zatčení bratra Zdeňka Bořka-Dohalského nacisty.

V průběhu těchto měsíců již gestapo soustavně sbíralo informace o Dohalských. Zlomovým okamžikem se jako u mnoha jiných rodin stal příchod říšského protektora Reinharda Heydricha do Prahy v září 1941. Hned 27. září byl zatčen premiér Alois Eliáš a brzy následovala masová vlna zatýkání, které podlehl 21. října i Zdeněk Bořek-Dohalský. Když gestapo rozkrylo tuto informační síť, byl jak Karl H. Frank, tak Reinhard Heydrich, šokováni tím, že po téměř tři roky jim před nose státní prezident Hácha spolupracoval se Zdeňkem Bořkem-Dohalským a odesílal zprávy exilové vládě do Londýna skrze ÚVOD.¹²⁴ Jen zázrakem Zdeněk Bořek-Dohalský unikl popravě; následovaly tvrdé výslechy a tříleté věznění, které přežil jen díky tajné podpoře přátel a rodiny a komisaři gestapa Hansovi Ottu Gallovi, který spolupracoval s domácím odbojem.¹²⁵ V temné předtuše se svěřil v cele spoluvězni: „*Já z toho kamaráde nevyjdu, já se nevrátím, ale ty, až přijdeš domů, nezapomeň poděkovat všem, kteří mi pomáhali, a vyříd', že jsem nikoho nezradil, i když mě mučili a týrali. Myslím, že jsem jménu Dohalských neudělal hanbu.*“¹²⁶

Stejně tak byli zatčeni v říjnu 1941 i Antonín Bořek-Dohalský a František Bořek-Dohalský, neboť gestapo nevědělo, kdo z bratrů je napojen na londýnskou exilovou vládu. Po rozuzlení věci byli propuštěni, avšak pouze na půl roku.

Po smrti arcibiskupa Kašpara byl Antonín Bořek-Dohalský považován za nejvážnějšího kandidáta na tuto funkci.¹²⁷ Tento fakt způsobil téměř ihned konflikt s německým biskupem a kolaborantem Josefem Grünerem, který veřejně protestoval v konzistoři, s tím že Dohalský arcibiskupem nikdy nebude, protože jím bude on sám. Dohalský mu odpověděl prostě, ač velmi

¹²⁴ Pasák, Tomáš. JUDr. Emil Hácha (1938-1945). s. 167.

¹²⁵ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 83.

¹²⁶ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 75.

¹²⁷ Encyklopedická redakce ON pod vedením Mgr. Ivy Balvínové. Osobnosti Česko, Ottův slovník. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-796-8. s. 64.

provokativně: *"Nu ovšem, můžete se jím stát, ale napřed to musí Německo vyhrát!"*¹²⁸ Stejně tak jako Grüner, existoval i další záměnce o funkci arcibiskupa, Franz Werner Bobe, německý kněz a spolupracovník gestapa.

Odezva na upřímná slova Antonína Bořka-Dohalského přišla dříve, než by sám čekal. Bezprostředně po skončení mše v ústavu u slepých dívek řádu Františkánek na Kampě ho pátého června 1942 zatkl gestapo. Téhož dne skončil ve vazbě i starší bratr František, který byl zatčen přímo v bytě ve Štěpánské ulici.

Podle výpovědi hospodyně Trčkové byl v této době velmi neklidný, celé noci nespal, trávil s cigaretami a každý den zřejmě očekával zatčení, a aby nebyl lekán, nechal vypnout dokonce i elektrický zvonek. Když gestapo převracelo byt Antonína Bořka-Dohalského vzhůru nohama ihned poté, co byl zatčen, snažila se hospodyně Trčková zachránit alespoň něco z pozůstalosti. Pro sebe zachránila - za výsměchu gestapa - Antonínův kolorovaný Taserův portrét a s pomocí sousedů uschovala několik olejomalb a uměleckých děl v postranní skrýši chrámu sv. Víta.¹²⁹

V tento den zbývalo přesně 13 dnů do rozkrytí atentátu na Reinharda Heydricha a likvidaci parašutistů skrytých v Resslově ulici v kostele Sv. Cyrila a Metoděje, o jejichž úkrytu s největší pravděpodobností věděl kromě preláta Otto Lva Stanovského i Antonín Bořek-Dohalský. Antonín Bořek-Dohalský údajně dokonce věděl dva dny předem o plánovaném atentátu na Heydricha a snažil se přispět k záchraně všech zúčastněných.¹³⁰ Oba církevní hodnostáři byli odstraněni nacisty, aby nezískali post arcibiskupa.¹³¹ Následně si v listopadu 1942 Franz Walter Bobe během své návštěvy v Říme nechal šít biskupské roucho.¹³² Je pravděpodobné, že počítal se slíbenou hodností arcibiskupa, kterou si zasloužil porušováním zpovědního tajemství, poskytnutím plánů kostela sv. Cyrila a Metoděje nacistům nebo obecně za svou letitou práci donašeče. Mezi pozoruhodnosti patří článek z křesťanského časopisu Duchovní pastýř, který byl vytisknut v roce 1966 a který kromě toho, že vyšel v době komunismu, kdy rodina nebyla v oblibě; mluví o tom, že Antonín Bořek-Dohalský o plánovaném atentátu a o úkrytu parašutistů opravdu věděl. Autorem článku, kterému byl zřejmě

¹²⁸ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 48.

¹²⁹ Kumpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. s. 54.

¹³⁰ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 74.

¹³¹ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 49.

¹³² Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 385.

přikládán význam, neboť je vlepen do kroniky příbramského Děkanského úřadu, je Dr. Josef Beneš.¹³³

Následně Antonín a František Bořek-Dohalští strávili čtrnáct dnů na Pankráci a poté byli převezeni do Terezína, kde byli v období od června do poloviny srpna. Antonín se zde setkal s pozdějším litoměřickým biskupem Štěpánem Trochou. Ten na toto setkání po letech vzpomínal: *"Protože měl ovázanou celou hlavu, ptal jsem se ho, co s ním prováděli, a vyslovil jsem mu své politování. Odpověděl: ‚Haec est vera imitatio Christi‘ - To je pravé následování Krista. Byl to šlechtic a jemný člověk. Proto na mě tento jeho výrok hluboce zapůsobil. Před odsunem do Osvětimi mě požádal o sv. zpověď."*¹³⁴

Rok 1942 byl pro svatovítskou kapitolu likvidační, z dvanácti kanovníků skončila třetina v koncentračním táboře. Po tříletém vězení se vrátili Otakar Švec a Otto Lev Stanovský, jež v důsledku podlomeného zdraví bohužel brzy po návratu zemřel. Další dva kanovníci se války nedožili, kromě již zmíněného Antonína Bořka-Dohalského i Němec A. Gebert.¹³⁵

Na tyto události vzpomínal po válce František Bořek-Dohalský: *„Bratra Toníka jsem viděl jasně před sebou, jak jsme byli spolu zatčeni, dopraveni do Pečkárný, pak na Pankrác a do Terezína, kde jsme společně po dva měsíce byli stálými svědky a účastníky jakéhosi nesrozumitelného, až k zruďnosti zkresleného lidského života.“*¹³⁶

V červnu 1942 se cesty bratrů navždy rozdělily, František Bořek-Dohalský byl deportován do Dachau - kde se jako jediný z bratrů, ač s vážnými zdravotními následky, dožil konce války a hlavně porážky Německa. Antonín Bořek-Dohalský směřoval deportem do Osvětimi, kde vydržel nelidské zacházení pouze krátkou dobu. Dne 3. září 1942 zemřel, dle jediného svědectví českého dělníka byl zřejmě ubit při pochodu na práci, kterého již nebyl fyzicky schopný. Rodina se o jeho smrti dozvěděla až dodatečně, když Anna Bořek-Dohalská žádala o návštěvu manžela Zdeňka Bořka-Dohalského na Pankráci, úřednice se spletla a vydala jí omylem úmrtní spis.¹³⁷ Antonín Bořek-Dohalský zemřel v nedožitých 53 letech po pouhých devadesáti dnech od svého zatčení. Rodina se ohlášené urny s popelem nikdy nedočkala, na

¹³³ SOkA Příbram. Pamětní kniha, Děkanský úřad Příbram 1836-1962. s. 182.

¹³⁴ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 50.

¹³⁵ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 385.

¹³⁶ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 74.

¹³⁷ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 50.

Olšanských hřbitovech jsou pouze symbolicky pro připomenutí dvě jména: Zdeněk Bořek-Dohalský (1900-1945) a Antonín Bořek-Dohalský (1889-1942).¹³⁸

Antonín Bořek-Dohalský, český šlechtic, kněz a vlastenec, je osobností, na kterou naše dějiny v posledních sedmdesáti letech téměř zapomněly. Jeho život utvářelo několik důležitých faktorů, které ho provázely po celou jeho pozemskou existenci - rodina, náboženství, silný patriotismus a v neposlední řadě smysl pro pravdu. Tyto s ním pevně svázané osobní priority postupně posouvaly jeho životní příběh do konfliktu s Třetí říší a nakonec také způsobily jeho tragický konec. Na tuto osobnost můžeme pohlížet z mnoha úhlů: jako na člověka civilního či urozeného, jako na církevního hodnostáře nebo jako na nacionalistu, či člena odboje. Pokud se však pokusíme jít všemi těmito a i dalšími cestami, ucelí se před námi obraz osobnosti člověka, která je unikátem.

Konspirace Hanse Otty Galla na Pankráci byla odhalena roku 1944 a po třech a čtvrt roku, které strávil životem v nelidských podmínkách na několika čtverečních metrech cely bez možnosti jakýchkoliv vycházek, následoval převoz Zdeňka Bořka-Dohalského do Malé pevnosti v Terezíně. Cesta byla strastiplná, lokomotiva vlaku byla rozstřílená od bombardování spojeneckých letadel a do tábora byli nuceni jít část cesty pěšky od Bohušovic nad Ohří do Terezína.¹³⁹ V Malé terezínské pevnosti přinutili nejdříve vězně projít uličkou mezi kápy, kteří je klacky, obušky a tyčemi tloukli.¹⁴⁰ Den poté, 7. února 1945, si ho nacisté a kat Stefan Rojko, na přímý příkaz Heinricha Himmlera vyzvedli z cely smrti. Těžce nemocný Zdeněk musel být při cestě na popraviště podpírán spoluvězni, nacisté chtěli naposled otupit jeho hrdost, a tak ho ještě nahého zbičovali.¹⁴¹ Při popravě byli přítomni vedoucí Malé pevnosti Heinrich Jöckel, jeho zástupce Wilhelm Schmidt, již zmíněný kat Rojko a jeho pomocníci Waholz a Malat, přičemž popravu měli vykonat poslední dva zmínění. Máme k dispozici několik svědectví, která byla sebrána od vězňů z Malé pevnosti a díky kterým se můžeme pokoušet zrestaurovat tuto situaci.¹⁴² Velitel popravčího oddílu předčítal jména určených k popravě lámanou češtinou: „*Stének Borek Tohalski.*“ Všechna uražená a ponižovaná česká krev prý vzkypěla

¹³⁸ Marek, Pavel; Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 386.

¹³⁹ Lidová demokracie. Vzpomínka na redaktora Zdeňka Bořka-Dohalského, 11. 4. 1946.

¹⁴⁰ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 76.

¹⁴¹ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 45.

¹⁴² Sv. Svobodné noviny. 7. 2. 1946.

v opovržlivém Zdeňkovu výkřiku opravy: „*Hrabě Dohalský*“¹⁴³ Pak v salvě výstřelů skončil život novináře, jehož současníci považovali za politického idealistu, uměleckého snílka, a vášnivého obhájce demokracie. Válka končila pro Němce totální porážkou, bylo však třeba zamést stopy a odstranit svědky, a proto vyhasl i život tohoto statečného hraběte.

Dochovaly se i další otřesné detaily této exekuce, Zdeněk Bořek-Dohalský byl zastřelen dvěma ranami do srdce a třetí posmrtnou mu zasadil sám Stefan Rojko do hlavy. Na katův rozkaz byl mrtvému vylámán zlatý chrup dvěma židy, jež popravě asistovali. Těchto suvenýrů si prý Stefan Rojko nashromáždil bezpočet a rád se jimi chlubil. Po popravě odnesli mrtvolu na nosítkách do umrlčí komory a poté do ghetta ke zpopelnění. Díky ochotě štábního kapitána Škáchy se podařilo ukrýt Zdeňkovo oblečení a dopravit ho domů rodině, stejně jako ukradený zlatý chrup. To je vše, co rodina po mrtvém získala zpátky.¹⁴⁴

Zdeněk Bořek-Dohalský oplýval velkým smyslem pro čest, kterou nedokázali pohřbít ani nacisté. Je pravděpodobné, že se celý život snažil vyrovnat svým, o víc než o deset let starším, bratrům. Z činů, které vykonal za necelých pětadvaceti let, můžeme vyvodit, že byl svými názory i jejich aktivním převáděním do praxe nejradikálnějším mezi bratry. Vášnivě hájil své ideály, které stvořila rodina a posvětila struktura intelektuálních elit masarykovského humanismu. Za všechny své skutky, které činil s čistým svědomím a silným přesvědčením však zaplatil největší daň.

V Lidových novinách vycházely mezi lety 1945-1947 sporadické vzpomínky, memoranda a portréty této osobnosti, která upadla v době komunismu do zapomnění stejně, jako životy jeho bratrů. Roku 1992 získal in memoriam Řád Tomáše Garrigua Masaryka II. stupně.

¹⁴³ Bass, Eduard. Svobodné noviny, ročník I. 14. 10. 1945.

¹⁴⁴ Sv. Svobodné noviny. 7. 2. 1946.

6 Období po druhé světové válce, nová generace

Rodina Bořků-Dohalských utrpěla za druhé světové války velké ztráty – ze tří bratrů přežil válečné útrapy pouze František Bořek-Dohalský. Když se vrátil z koncentračního tábora v Dachau, byl hrozivě otřesen smrtí bratra Zdeňka, o kterém se domníval, že je již dávno na svobodě.¹⁴⁵ Takto uchoval a sepsal sám František Bořek-Dohalský první momenty svého návratu domů.¹⁴⁶ „*Co Toník? „ ptám se ještě v předsíni. „Bohužel... víš to už“! Tak tedy přec! Věděl jsem to, ale přesto, nechce se mi věřit... Ale je nutno to překonat. „A kde je Zdeněk? Proč zde není?“ Nepatrná chvíle rozpačitého mlčení řekla mi všechno. „Cože? Zdeněk také?“ „Před samým koncem – popraven v Terezíně.“ Stanul jsem mlčky u okna a zadíval se do ulice na stopy posledních bojů a neurovnanou dosud dlažbu na místě nedávné barikády...*

Následně na žádost svého přítele a spolužáka ze studií Jana Masaryka přijal funkci velvyslance ČSR ve Vídni. V této funkci setrval až do roku 1949, kdy se začaly poměry v ČSR razantně měnit.¹⁴⁷ Františka Bořka-Dohalského s Masarykem pojilo i přátelství s rodinou JUDr. Zdeňka Auředníčka, známého z hilsneriády, při které s Tomášem G. Masarykem hájil žida Leopolda Hilsnera. Auředníčkova žena Anna prožila tři roky v terezínském vězení, avšak předtím uschovala u Antonína rodinné doklady, fotografie a další osobní věci ve víře, že nacistickým represím ujdou alespoň kněží. Krátce před atentátem na Heydricha jí byly věci vráceny s tím, že ani on si sám není jistý, zda ho gestapo ušetří.¹⁴⁸

Snacha Josefa Thurn-Taxis žádala Františka, aby sepsal paměti z Terezína a Dachau, ale František nikdy nesouhlasil: „*Kdybych děvče, někdy, o něčem z Terezína a Dachau psal, řekl jí, nebylo by to o hrůzách a lidské zřůdnosti, nýbrž o nádherné solidaritě lidí dobré vůle, kteří si dokázali navzájem pomáhat, o solidaritě, bez níž bych ani já nepřežil.*“¹⁴⁹

V květnu 1946 uspořádal Kruh přátel Zdeňka Bořek-Dohalského k uctění památky jeho nedožitých čtyřiceti šesti let vzpomínkový večer v koncertní síni Rudolfiny. Účastnil se ho i prezident republiky Edvard Beneš, Ferdinand Peroutka a další osobnosti československé

¹⁴⁵ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 51.

¹⁴⁶ Bořek-Dohalský, František. Svobodné noviny. článek Návrat.

¹⁴⁷ Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice. s. 378.

¹⁴⁸ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 53.

¹⁴⁹ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 76.

poválečné scény a bývalí přátelé. Zdeňka Bořka-Dohalského¹⁵⁰ V průběhu večera stál po boku Františka Bořek-Dohalského i jeho jediný syn.

Jiří Bořek-Dohalský se narodil 18. února 1914 v Domažlicích do prvního manželství Františka Bořka-Dohalského a Milady Krafferové, které trvalo od 19. listopadu 1912. Bohužel jen velmi krátce, neboť po sedmi letech Milada, manželka a letitá známá rodiny, zemřela na vleklou nemoc a syn Jiří byl odvezen strýcem Antonínem Bořkem-Dohalským za otcem do Londýna, kde působil František Bořek-Dohalský na velvyslanectví. Mladší syn Miroslav, narozený roku 1918, zemřel v kojeneckém věku, vliv na to měla zřejmě i nemoc Milady Krafferové. Další manželkou Františka Bořka-Dohalského byla Věra Višková, rozená Baxantová, s níž se oženil 2. června 1927. Vztah syna Františka s „náhradní matkou“ Věrou Bořek-Dohalskou Viškovou, byl velmi vřelý. Vzpomínkou na něj je dodnes „Viškovo kanape“, které přinesla do rodiny Bořků-Dohalských a které tam zůstalo do dnešních dní.¹⁵¹

Jiří Bořek-Dohalský vystudoval práva a poté se oženil s Josefou Thurn-Taxis, dcerou knížete Ericha Thurn-Taxise a hraběnky Gabriely Kinské. Bylo mu v roce 1946 – během této vzpomínkové akce na Zdeňka Bořka-Dohalského - dvaatřicet let a pracoval jako odborový rada v Kanceláři prezidenta republiky na Pražském hradě.¹⁵² Slibná budoucnost byla narušená jeho zatčením tajnou policií 31. července 1950. Tentokrát do osudu Dohalských nevstoupilo gestapo, ale československá Státní bezpečnost.

Ten den, který se všem zúčastněným vryl do paměti, byla Josefa Bořek-Dohalská doma v Bubenči a balila, chystala věci na cestu, protože rodina měla se svými čtyřmi syny naplánovanou dovolenou. Nejstaršímu synovi Václavovi bylo devět, Jiřímu osm, Antonínovi šest a Zdeňkovi pouze dva roky. Obě mladší děti byly pojmenovány po svých strýcích, zavražděných nacisty. Toho rána se za dveřmi bytu objevili dva muži a hledali Jiřího Bořek-Dohalského. Bylo jim Josefou sděleno, že je ještě na Hradě. Za tři hodiny tedy přišli znovu. Nakonec uspěli až ve večerních hodinách a vyslyšali Jiřího Bořek-Dohalského přímo v obývacím pokoji, poté prohledávali celý byt. Před půlnocí s prohledáváním skončili a Jiřího Bořka-Dohalského odvedli s sebou.¹⁵³ Prvním vězením, do kterého mířil, bylo vězení pro politické vězně v Ruzyni.¹⁵⁴ Jiřího teta, Anna Bořek-Dohalská, manželka Zdeňka Bořka-

¹⁵⁰ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 77.

¹⁵¹ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁵² Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 77.

¹⁵³ Tamtéž. s. 85.

¹⁵⁴ Tamtéž. s. 77.

Dohalského popraveného nacisty, se po této události rozhodla emigrovat; žila v Londýně, Kanadě i USA, do vlasti se vrátila až po pádu železné opony. Tato smutná událost ohledně zatčení způsobila otřes otci Jiřího, Františkovi Bořek-Dohalskému, který měl již z Dachau podlomené zdraví – 3. ledna 1951 umírá na srdeční příhodu.¹⁵⁵ Žádost o účast na otcově pohřbu, byť doprovázenou bezpečnostními orgány, byla Jiřímu Bořek-Dohalskému zamítnuta.¹⁵⁶ Někdy v této době mizí z Domažlic náměstí Zdeňka-Bořka Dohalského, které bylo pojmenováno na památku jeho zásluh ČSR a dodnes nese stručný název Chodské náměstí.

František Bořek-Dohalský, velmi elegantní a kultivovaný člověk zapříčinil, že přímá linie rodiny Bořků Dohalských nezanikla. Skrz svého syna Jiřího a čtyři vnuky předal rodné jméno i historii dalším generacím Bořků-Dohalských. Do našich pamětí by se měl navzdory zkrusování historie komunistickou ideologií vryt jako člen vlastenecké rodiny, diplomat, politik a životními osudy stíhaný člověk. Jako nejstarší z bratrů a hlava rodiny se musel nejdříve smířit se smrtí své první ženy, rok po ní se smrtí své matky a do dalších pěti let i se smrtí otce. Zažil hrůzu koncentračních táborů, těžkost loučení se s mladšími sourozenci a šok, že zůstal na světě, naživu, sám. Sílu k překonání všech úskalí mu jistě dával jeho syn a je logické, že jeho zatčení vzalo Františkovi Bořku-Dohalskému poslední velký smysl jeho existence a také víru ve spravedlnost.

Jiří Bořek-Dohalský byl obviněn ze špionáže a velezrady. Obvinění bylo založeno na tom, že údajně podal zprávu o zdravotním stavu přátelům uvězněného kněze a za velezradu byla označena snaha o zjištění poměrů v jistém klášteře, kde byla zatčena řada duchovních. Také údajně přivezl svému známému, emigrantovi, do Rakouska peníze, šaty a další osobní věci. Jiří Bořek-Dohalský se ke všemu přiznal, neboť na tom nebylo nic trestného. Obvinění v dnešních poměrech vyznívá směšně a vyznívalo směšně i pro Jiřího Bořka-Dohalského jakožto pro vystudovaného právníka, ovšem pouze do doby, než bylo vzato do vazby dalších osm lidí z Hradu a označeni jako protistátní skupina a proces dostal název Pražský hrad.¹⁵⁷ Touto cestou se komunistická strana postupně zbavovala tzv. benešovských úředníků.

Jiřík Bořek-Dohalský byl odsouzen rozsudkem Státního soudu na Pankráci na sedmáct let vězení ve třetí nápravné skupině. Následně byl převezen do zvláštní separace ve věznici na

¹⁵⁵ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 77.

¹⁵⁶ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 57.

¹⁵⁷ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 85.

Borech, do oddělení, kterému se říkalo kreml. Všechny zámky ve dveřích byly zdvojeny a odemykali je dva pověřeni dozorcí dvěma různými klíči, vůči vězňům zde bylo užíváno i násilí.¹⁵⁸

Na podzim byl organizován nábor vězňů do nových uranových dolů na Jáchymovsku. Byli ubytováni v lágru ve Vykmánově u Ostrova nad Ohří, který Jiří Bořek Dohalský dodatečně popisoval jako „nepředstavitelně špinavý brloh a nejodpornější ze všech vězení“. Vykmánov měl přezdívku „likvidační tábor“, práce byla velmi těžká, jídla velmi málo a navíc vězni čelili ponižování dozorců.¹⁵⁹

Jiří se poté zapojil vlastníma rukama do budování sídliště v Ostrově nad Ohří, fungoval zde tak jako překladatel kvůli velkému množství Němců v četě. Byli to Němci, kteří nebyli odsunuti z Československa. Následně byl převezen do Příbrami na Bytíz, kde pracoval do roku 1958 v uranových dolech. Stal se hornickým narážedem, což je kvalifikovaná práce, pro kterou se musí skládat zkoušky, začal dostávat i nízký plat, který částečně padl na stravu a ošacení, ale vždy alespoň nějaký zbytek připadl jeho manželce. Po letech vzpomínal na solidaritu a přátelského ducha, který panoval mezi vězni v příbramské věznici.¹⁶⁰

Mezi pozitiva pobytu v Příbrami patřilo povolení pro rodinu navštěvovat vězně jednou do měsíce a jednou měsíčně psát dopis domů. Vězni se snažili posílat dopisy i tajně, aby měli jistotu, že je nikdo nečte.

V průběhu jeho práce v šachtě došlo k nehodě, obsluha vozíku v šachtě díky nepozornosti včas nezabzdila vozík a způsobila Jiřímu zranění obou nohou. Léčba trvala sedm měsíců, nemohl pracovat a občas vypomáhal ve vězeňské knihovně.¹⁶¹

V příbramském vězení se setkal s různými lidmi, v paměti mu uvízl kněz Olda Klabačka, jež se provinil režimu právě tím, čím byl - knězem. Konal ve vězení tajná kázání a dodával vězňům naději.¹⁶²

Manželka Josefa mezitím živořila se svými čtyřmi nezletilými syny, pracovala v továrně a svařovala přezky na opasky, rozprodávala věci z rodinného majetku a po večerech síťovala tašky nebo pletla rukavice. V těžké době největší nouze přicházely i malé zázraky – například

¹⁵⁸ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 85.

¹⁵⁹ Tamtéž. s. 88.

¹⁶⁰ Tamtéž. s. 90.

¹⁶¹ Tamtéž. s. 91.

¹⁶² Tamtéž. s. 97.

obrovský anonymní balík s prádlem, jídlem a tisícikorunová složenka.¹⁶³ Zároveň se „nežádoucí původ“ promítl i do života jejich čtyř synů – měli zamezen přístup k vyššímu než učňovskému vzdělání.¹⁶⁴

Během těchto let definitivně vyšlo na povrch, že soudní proces se skupinou Pražský hrad byl do nejmenších podrobností připraven, včetně rozsudků předem a všech devět obviněných se své výpovědi muselo naučit slovo od slova. Státní prokurátor Ervín Munk, pracovník ministerstva vnitra a pozdější přidělenec československého velvyslanectví ve Washingtonu ve funkci vojenského atašé si nechal před přelíčením svolat obhájce a varoval je, aby nekladli zbytečný odpor a že jim může slíbit, že nebude vynesena žádný rozsudek smrti. Stejně obeznámení soudci ten den znovu odsoudili nevinné. Jiří Bořek-Dohalský byl hájen advokátem JUDr. Jaroslavem Taušem, který byl sám režimem zatčen a vyloučen z řad advokacie, ale zároveň obhájen vedením advokacie, které dosáhlo, že byl do advokacie znovu přijat.¹⁶⁵

Dalším vězením, které během deseti let Jiřího Bořka-Dohalského potkalo, byl Leopoldov – pevnost s nejstarší věznicí na Slovensku postavená na Váhu na obranu proti tureckým nájezdům. První práce, která byla vězňům přidělena bylo draní peří, pak lepení celofánových pytlíků a vázání povřísel (druh provazu ze slámy). Jiří Bořek-Dohalský byl později vybrán k tomu, aby se stal zámečnickem.¹⁶⁶

Byl duben roku 1960, když zastihla Jiřího Bořka-Dohalského v Leopoldově konečně amnestie. Poprvé se totiž týkala i politických vězňů. *„Ve věznicích zničehonic vypuklo šílené stěhování, okamžitě jsme museli odevzdat řemeslnické náčiní, dokonce jsme dostali rozkaz osprchovat se mimo určenou dobu, nacpali nás do starých samotek a pro jistotu vyměnili všechny bachaře, takže jsme potkávali úplně jiné lidi. Tři dny nato nás shromáždili dole v pevnosti, před námi se objevil neznámý člověk, v řečnickém gestu se chytil za klopý kabátu a oslovil nás Občané! To slovo nikdo určitě nepřeslechl, zaznělo po letech strávených*

¹⁶³ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty, s. 101.

¹⁶⁴ Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic. s. 58.

¹⁶⁵ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty, s. 102.

¹⁶⁶ Tamtéž. s. 99.

v kriminálně neuvěřitelně krásně a věděli jsme, že znamená klíč k bráně u vchodu a že konečně půjdeme domů,“ vzpomínal po letech Jiří Bořek-Dohalský.¹⁶⁷

Dohalský během deseti let vězení podával žádost o milost či snížení trestu hned několikrát, nejdříve přišlo zamítnutí, podruhé sepsala žádost Josefa Bořek-Dohalská se svými čtyřmi syny a poslala ji Marii Zápotocké, trest byl snížen o čtyři roky. O propuštění věděla rodina o čtrnáct dnů dříve než samotný vězeň.¹⁶⁸

Nejdříve mu byla přidělena práce ve sběrných surovinách, následně pracoval jako právník pro výkup pozemku ve výkopech na Jižním městě. Dojížděl denně do Prahy z Lysé, kde nadále bydlela jeho rodina. Měl zákaz volit.¹⁶⁹ Nikdy ale nezahořkl a svým synům vyprávěl pouze veselé historky z vězení. V roce 1969 byl rehabilitován a obratem opět derehabilitován. Pracoval dále jako podnikový právník, do Prahy za prací dojížděl denně do svých 68 let.¹⁷⁰ Držel se hesla, které neustále připomínal i svým synům: „*Chovej se slušně, mravně a svému stavu přiměřeně.*“¹⁷¹

Když spisovatel Václav Votýpka navštívil v 90. letech Josefu a Jiřího Bořka-Dohalského, aby napsal knihu Příběhy české šlechty, zamířil do domku v Lysé nad Labem. Takto popsal své dojmy z manželského páru Dohalských. „*Doktor Jiří Bořek-Dohalský měl pohled buldoka a jeho mírně sehnutá statná postava dávala tušit vnitřní sílu a houževnatost. Orlí nos s energickou bradou dotvářely přísný dojem, oči za silnými skly však prozrazovaly člověka, který dostal spoustu kopanců, ale ani po nich neztratil schopnost brát věci z veselější stránky. Byl zemitý a přímočarý, žádný cukr a med, a jeho žena Josefa z Thurn-Taxisů se mu v tom podobala. Držela se zpříma, zpříma se také na každého dívala, a pokud někdo pohledem uhnul, obvykle to nebyla ona.*“¹⁷²

Princezna Josefa Thurn-Taxis se narodila rok před legalizací zákona, kterým se v Československu zrušilo užívání šlechtických přídomků, díky čemuž nezažila výhody šlechtického titulu, ale jen nepříjemnosti. Toto převáděla na historku, kterou vyslechl při tvorbě své knihy Vladimír Votýpka: Jednou ji v Lysé zastavil příslušník VB a zeptal se, jestli coby princezna pořád užívá ještě titul. „*Jak to myslíte?*“ *odsekla popuzeně. „Měla bych ho snad*

¹⁶⁷ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 99.

¹⁶⁸ Tamtéž. s. 100.

¹⁶⁹ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁷⁰ Klega, Ludvík - Bajer, Rudolf. Dohalští. dokument ČT 1. 1992.

¹⁷¹ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁷² Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 101.

*užívat po kapkách nebo v pilulkách? Nikdy se titulem nepodepisuji, ale lidé mně už říkají všelijak, vyjma paní královno a soudružko. Soudružko mi neřekli nikdy.*¹⁷³

Jednou jsem se Marie Bořek-Dohalské, snachy Jiřího a Josefy Dohalských zeptala, na otázku víry a křesťanství, kolem které naše rozhovory často kroužily a nikdy ji nezasáhly. „*VÍRA byla, myslím, to, co i v těch nejtěžších chvílích všechny drželo při životě. Nikdo se svou vírou - opravdu dobrých katolíků – nechodil "na trh", ale rodiče mého manžela chodili naprosto pravidelně na mši sv. - nikdy se nic nepřehánělo, ale dodnes vzpomínají i mladí lidé, kteří je zažili v kostele v Lysé jako děti, "že snad jim to Pan Bůh odpustil (těm mladým), že se víc koukali v kostele na moji tchýni a tchána, kteří tam chodili ve starých manžestrákách, v sáčku a ve svetru - než na kněze.*“ - *Oni byli opravdu oba jedineční, ve všem opravdoví, s úžasným nadhledem, velkorysostí a s vtipem - což je kombinace, která se hned tak nevidí - a musím přiznat, že právě s těmito vlastnostmi si obě naše rodiny po řadu desetiletí - už ty předchozí generace, rozuměly. Víra zkrátka byla - hluboká, ale nikdy ne okázalá - a vlastně jsme si nikdy o tom ani nepovídaly(li) – bylo to prostě tak! Ráda dodám komentář - a říkála jsem vám, jak právě i otec kardinál na tchána vzpomínal - jeho návštěvy v Jáchymově - už po propuštění. Nikdy ale tchán neřikal, že by i během 10ti let "trpěl, že to byly hrůzy..." - nic takového! vždy vyprávěl jen docela zábavné historky o těch, kteří byli zvyklí na "okázalejší" způsob života - i na výsluní - za režimu po r. 1948 - a teď najednou - místo "velení" arest (po různých partajních aférách). - Jiří byl zkrátka "nápadně nenápadný" úžasný člověk - všichni!*¹⁷⁴

V rodině Bořků-Dohalských se trošku cynicky tvrdí, že sametová revoluce 1989 a pád komunismu, zasáhla jejich rodinu natolik silně, že hned několik členů zemřelo (nebo téměř zemřelo) radostí. V říjnu zemřela ve spánku Josefa Bořek-Dohalská a její manžel den po jejím pohřbu, byli na sebe zřejmě natolik upnutí, že nedokázali žít jeden bez druhého. Tyto smutné události navíc předcházely - desátého srpna - srdeční infarkt jejich nejstaršího syna Václava Bořka-Dohalského.¹⁷⁵

Politický proces s Jiřím Bořek-Dohalským definitivně skončil až v roce 1991, kdy se dostal k soudu počtvrté. Jiří Bořek-Dohalský byl konečně v plné míře rehabilitován. Bohužel

¹⁷³ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 79.

¹⁷⁴ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Skrze korespondenci. 4. 3. 2015.

¹⁷⁵ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

se tento rozsudek nikdy nedozvěděl, neboť zemřel 27. října 1990. Advokát Jaroslav Tauš sdělil výsledek své práce jeho synům.¹⁷⁶

Václav Bořek-Dohalský se narodil 25. února 1941 v Praze, byl prvorozeným synem Jiřího Bořka-Dohalského (vnuk Františka Bořka-Dohalského) a šlechtičny Josefy Thurn-Taxis. Když zavřeli po vykonstruovaném procesu jeho otce Jiřího Dohalského, bylo mu pouhých osm let. Celých deset let on i jeho tři mladší bratři viděli svého otce pouze ve vězení. Žili pouze s matkou, která vykonávala hned několik prací, aby děti alespoň užívala. Od dětství byli všichni čtyři bratři smířeni s tím, že jejich nejvyšším vzděláním může být pouze výuční list. Václav Bořek-Dohalský se rozhodl vyučit kuchařem v hotelu Šroubek, v tomto záměru ho podporovala i matka Josefa Bořek-Dohalská s nadějí, že se zde alespoň najít.¹⁷⁷ Po škole pracoval jako kuchař nejdříve ve Špindlerově Mlýně a poté v Poděbradech. Svě dva roky vojny, mimo první den nástupu, strávil v kuchyni, za což byl sám vděčný. Po návratu do Lysé nad Labem se začal zajímat o koně. Pracoval jako trenér koní, jezdil i dostihy, samozřejmě v rámci JZD.¹⁷⁸ Aby měl stálou práci s výdělkem, pracoval navíc jako „cešťák“ Jednoty se zbožím. Náročné životní tempo ho naučilo kouřit 60-100 cigaret denně.¹⁷⁹ Postupně ke koním přivedl i mladšího bratra Zdeňka, s kterým si byl velmi blízký. Prvním zlomem byl těžký úraz, který se mu stal 9. března 1970. Cizí pes vběhl do cesty poprvé zapřaženého mladého koně a zaštěkal, kuň se splášil, shodil Václava Bořka Dohalského ze selky a následně ho kopl do obličeje – rozdrtil mu čelist, způsobil v obličeji tržnou ránu, následkem čehož přišel Václav o oko. Po rekonvalescenci spojené s opakovaným lámáním čelisti se vrátil nezdolně k trénování koní.¹⁸⁰

V tomto období se znovu setkal s Marií Zichovou, se kterou ještě ten rok, 4. června 1971 uzavřel sňatek, znali se díky Chodsku od útlého dětství. Již v roce 1946 spolu trávili prázdniny na Kubici u Domažlic, stejně tak o rok déle.¹⁸¹ O rok později, 29. června 1972 se Václavovi Bořek-Dohalskému narodil prvorozený a jediný syn Václav. Do poklidného období vstoupila jako rána blesku tragická smrt jeho bratra Zdeňka Bořka-Dohalského. Ještě rok se pokoušel

¹⁷⁶ Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. s. 104.

¹⁷⁷ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁷⁸ Taktěž.

¹⁷⁹ Taktěž.

¹⁸⁰ Taktěž.

¹⁸¹ Taktěž.

všechny povinnosti ohledně koní vykonávat sám, ale cítil, že na to nemá sílu.¹⁸² Tři měsíce se proto zdokonaloval ve vaření u Míly Opatrného – excelentního kuchaře, kterého znal již od studentských let - a poté nastoupil do kuchyně Střediska vrcholového sportu na Spartě. V roce 1990, po smrti rodičů, zasáhla Václava Bořka-Dohalského první infarkt, kvůli kterému přestal natrvalo kouřit. Srdeční infarkt se znovu opakovával v roce 1994, kdy byl hostem své rakouské větve rodiny na Valdštejnském tenisovém turnaji, kterého se účastnil jeho syn Václav.¹⁸³ Když již nebyl schopen vést jídelnu na Spartě, propadl focení. První fotoaparát získal od své pratety Anny Bořek-Dohalské, rozené Šírlové.¹⁸⁴ K výročí jeho 60. narozenin profesor Mojžírem Horyna ve spolupráci s rodinou Bořků-Dohalských uspořádal výstavu v Manětíně, pro úspěch se od roku 2001, konala ještě třikrát, naposledy posmrtně. Hostem byl vždy i Karel Zich, zpěvák a bratr jeho manželky v jedné osobě. Také to byl člověk, který dal Václava Bořka-Dohalského s Marií Zichovou „znovu“ dohromady. Kromě fotografování se Václav Bořek-Dohalský stal kancléřem Českého velkopřevorství francouzské (pařížské) obediencie, k vstupu do řádu ho přesvědčil příbuzný z matčiny strany, strýc Willy Thurn-Taxis. Jediné, co mu bylo za těžko přetrpět, byla novodobá okázalost řádu sv. Lazara, který byl tvořen převážně šlechtou – uniformu kancléře si nikdy neoblékl, ani si ji nepořídil.¹⁸⁵ Václav Bořek-Dohalský zemřel 17. června 2004 na těžký srdeční infarkt. Šel naproti své ženě deštěm, když se zhroutil k zemi, ani okamžitá pomoc zdravotníka, který shodou okolností bydlel v blízkém domě a „slyšel, jak padl“. Jeho odkaz přežívá v synovi Václavu Bořku-Dohalském a dvou vnucích.

V letním čísle časopisu Xantypa, který se zabývá životem české šlechty, vyšel na podzim 2009 rozhovor s Marií Bořek-Dohalskou, manželkou Václava Bořka Dohalského. Vzpomíná v něm na svého manžela a jeho přátelství s jejím bratrem, zpěvákem Karlem Zichem.

„Vy jste se provdala za Václava Bořka-Dohalského, potomka starobylého českého šlechtického rodu, s kterým se vaše rodina přátelila již od 19. století. Prý vás dal dohromady právě Karel. Jak se to přihodilo?“

„Já se stýkala s Vaškovými rodiči, ti mi velmi imponovali. S ním jsem se neviděla strašně dlouho, i když jsme se znali jako děti, trávili jsme společně prázdniny v České Kubici. Jednou přišel Karel a říkal: „Musíš jet do Chuchle, byl jsem se tam podívat na Vaška, to je fantazie, jak on jezdí.“ Odpověděla jsem: „Prosím tě, vždyť já jen vím, že kuň má čtyři nohy, dostihy mě

¹⁸² Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁸³ Taktéž.

¹⁸⁴ Taktéž.

¹⁸⁵ Taktéž.

vůbec nezajímají.“ *Nakonec jsem ale svolila, že tedy půjdu. A on jel opravdu brilantně, ten dostih tehdy vyhrál. To bylo na svatého Václava v roce 1970 a 4. června 1971 jsme se brali.“*

„Z Karla a Vašeho manžela se záhy stali velcí přátelé. Jak byste charakterizovala jejich vztah?“

„Neznám jiný tak silný přátelský vztah, jaký byl mezi mým mužem a Karlem. Těžko to lze nějak slovy vyjádřit. Dali by jeden za druhého krk i duši, vyznávali stejné hodnoty. Často si v noci dlouze telefonovali. Nejednou se u nás Karel v noci zastavil, když jel z koncertu, posedět a popovídat. Karel byl první, kterému jsem volala, když Vašek 17. června 2004 v noci náhle zemřel. Karel zemřel 13. července. Několikrát jsem pak slyšela: „Vašek si prostě vzal Karla tam nahoru.“ Možná to zní hloupě, ale mně jejich přátelství připomínalo starou rytířskost. Byla v něm noblesa, cit, žádné přehrávání a až dojemná oddanost. A přitom to byli oba chlapi a dokázali velmi přímo jít za určitým cílem a nebránili se žádnému nepohodlí.“¹⁸⁶

Druhý z této generace, Jiří Bořek-Dohalský, se narodil 29. června 1943 v Praze. Stejně jako starší bratr Václav, byl poznamenán vyprávěním dědečka Františka Bořka-Dohalského o životě v protektorátu a v Dachau a vyprávěním svého otce o politickém vězení. Vyučil se opravářem dieslových motorů a několik let pracoval v dílnách v Nymburce.¹⁸⁷ Emigroval roku 1968 do Rakouska - respektive zde zůstal při návštěvě rodiny v Rakousku, když bylo Československo okupováno sovětskými tanky.¹⁸⁸ Pracoval jako automechanik ve Vídni a později řídil stavební firmu.¹⁸⁹ Když se ho bratr Antonín Bořek-Dohalský tázal, jestli mu v Rakousku něco chybí, odvětil: *„Ne, přijedu do Československa, až bude mít Meinl zase obchody na Václaváku.“¹⁹⁰*

Celá rodina se sešla po sametové revoluci, těsně po Vánocích 1989 a podle letitého zvyku slavili Silvestr pospolu.¹⁹¹ Jiří Bořek-Dohalský se oženil v pokročilém věku v Rakousku

¹⁸⁶ < <http://www.historickaslechta.cz/s-marii-borek-dohalskou-o-jejim-bratrovi-karlu-zichovi-id2009100006-26>> (4. 1. 2015) článek, autorem Zdeněk Hazdra

¹⁸⁷ Klega, Ludvík - Bajer, Rudolf. Dohalští. dokument ČT1. 1992.

¹⁸⁸ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

¹⁸⁹ Klega, Ludvík - Bajer, Rudolf. Dohalští. dokument ČT1. 1992.

¹⁹⁰ Dočekal, Boris. Osudy českých šlechticů. s. 52.

¹⁹¹ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

roku 1997 s Theresií Kaplanek. Zemřel bezdětný během „černého roku“ Bořků-Dohalských, 29. prosince 2004 ve Vídni.¹⁹²

Třetí z nové generace bratrů, Antonín Bořek-Dohalský se narodil 28. srpna 1944 v Praze. Rodiči byl pojmenován po svém prastrýci Antonínovi Bořku-Dohalském, jež zemřel v koncentračním táboře v Osvětimi. Vyučil se pokrývačem, ale spíše pracoval jako kulisák. Roku 1974 se Antonín Bořek-Dohalský oženil s Ivou Knotkovou. Spolu mají syna Antonína a dceru Pavlínou.¹⁹³ V knize Borise Dočekala Antonín vypráví svůj životní příběh, silně ovlivněný tím, že jeho otec byl zavřen do vězení v době, kdy mu bylo pouhých šest let. V jeho vzpomínkách uvízly návštěvy otce ve vězení, kde všichni čtyři chlapci dělali rozruch, aby si rodiče mohli předat soukromé informace; krásný vztah jeho rodičů, navzdory těžkostem osudu; i vzpomínky na časy strávené s matkou v domku v Lysé nad Labem. „*O vězení otec téměř nemluvil, a pokud ano, vykládal pouze veselé historky. Ale kriminál ho poznamenal, ač byl dlouhá léta úředník, nerad jednal s úřady. Když je později přece jen začali pouštět k příbuzným do Rakouska, nastal vždycky tichý boj mezi ním a mou matkou, aby ho dostala na pasové oddělení. Po svém propuštění vykládal vagony s cementem a doma mu říkali promovány skladník. V roce 1968 ho sice rehabilitovali, ale za normalizace zase „derehabilitovali“. Přesto až do důchodu mohl pracovat jako podnikový právník.*“¹⁹⁴

Antonín Bořek-Dohalský uvedl i několik úsměvných vzpomínek na svou matku z této doby. „*I moje matka byla úžasný člověk. Nebyla zvyklá chodit do zaměstnání, ale padesátá léta a nás čtyři děti zvládla dobře. Hůř už češtinu, klidně napsala pytel s měkkým i. Nastoupila do lyské fabriky jako údržbářka, a protože se někdy vracela domů až v noci, zavedla takzvaný deník rozkazů, kam psala, co má kdo dělat. Později svařovala přezky na opasky a pak vycpávala plyšové hračky dřevitou vlnou. Byl jí doslova plný dům.*“¹⁹⁵

Nicméně Bořci-Dohalští zažili i příjemnější věci, když sebrali matce Josefě nárok na potravinové lístky, sešla se ve fabrice partajní schůze a sami komunisté vybírali životně důležité lístky na potomky vykořisťovatelů a v krabici od bot je zaslali hraběnce.¹⁹⁶

¹⁹² <<http://patricus.info/Rodokmeny/Dohalsky.txt>> (22. 12. 2014) online rodokmen Bořků-Dohalských

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Dočekal, Boris. Osudy českých šlechticů. Jihlava: Nakladatelství Listen, 2002. ISBN 80-86526-00-3. s. 51.

¹⁹⁵ Tamtéž. s. 51

¹⁹⁶ Tamtéž. s. 52.

Antonín Bořek-Dohalský uvažoval stejně jako jeho bratr Jiří o emigraci do Rakouska, nakonec zůstal v rodné zemi. „*Potřebuju dotyk s Prahou, se starým Městem, jednou za čas se musím projít ulicemi, jinak bych strádal. To nebylo, že by mi k odchodu chyběla odvaha, koneckonců zázemní v cizině bych měl.*“¹⁹⁷

V době, kdy si vybíral učení, byl jeho starší bratr Václav Bořek-Dohalský již v hotelu Šroubek, kam zamířil i čtrnáctiletý Antonín; ale potom, co se nepohodl s jedním učitelem, v hotelu skončil. Poté odešel do západních Čech, kde měla rodina známého faráře. Na nějaký čas se zde usadil a vyučil se pokrývačem. Pracoval na loketském hradu, dnes mu to přijde jako absurdní situace – aristokrat pokrývá střechu jiného aristokrata, kterému ho ovšem už sebrali.¹⁹⁸ Po návratu otce z vězení stavěl v Praze lešení a dělal na dráze. V pětadesátém se pokoušel udělat si maturitu aspoň večerně, neuspěl. Nastoupil i na vojnu, ačkoliv jeho zdravotní stav nebyl příliš dobrý – trpěl silným astmatem. „*U odvodu jakýsi major prohlásil – my využijeme vašich odborných znalostí. Řekl jsem mu – já vím, dáte mi dalekonosnou lopatu a rychlopalný krumpáč. A pan major jen ukázal na dveře a řekl – ven! Takže jsem strávil vojnu u potomků pětépáků, silničního vojska, a skutečně házel lopatou a kopal krumpáčem.*“¹⁹⁹

Krátce po vojně, do roku 1967, začal pracovat v karlínském divadle jako kulisák. Působil zde i další český šlechtic Zdeněk Sternberg. Chodil na hodiny zpěvu a hrál i malé roličky. V divadle pracoval sedm let, ale kvůli dětem, které téměř nevidal, nakonec práce zanechal. Odešel s manželkou krátce pracovat do hospody v jižních Čechách, kde Antonín Bořek-Dohalský využil i svých zkušeností pokrývače; ale poté, co zemřel jeho mladší bratr Zdeněk, a rodiče osaměli; vrátil se i s manželkou do Lysé nad Labem.²⁰⁰

V sedmatřiceti letech se ocitl kvůli zhoršujícímu se astmatu v invalidním důchodu. „*Divil jsem se, že by mně režim dal invalidní důchod. Rok jsem byl nemocný a pak mně komise přiklepla jenom částečný důchod. Ptal jsem se doktorky, jak to myslí, jestli jsem nemocný nebo jen částečně nemocný. Takže mě vykárali za dveře, aby se poradili, a nakonec mi dali plný invalidní důchod.*“²⁰¹

„*Měli jsme dvě děti školou povinné a manželka byla v domácnosti. Dopadlo to tak, že jsem převzal domácnost se vším všudy a ženu jsem „vyhnal“ do práce. Invalidní důchod jsem*

¹⁹⁷ Dočekal, Boris. Osudy českých šlechticů. s. 51.

¹⁹⁸ Tamtéž. s. 52.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ Tamtéž. s. 53.

²⁰¹ Tamtéž.

nenesl dobře, v sedmatřiceti přece chlap může ještě lámat skály, ale nějak jsem to zvládl; s domácími pracemi, včetně vaření a praní, jsem nikdy neměl problém.“²⁰²

Dnes se zajímá o dobré knížky, hudbu, divadlo, operu a snaží se shromážďovat vše, co se týká rodiny – články, staré fotky, knížky, které napsali členové rodiny. Má silný citový stav ke svým starým hodinám, obrazům i soškám.²⁰³

Poslední z bratrů, Zdeněk Bořek-Dohalský se narodil 15. května 1948 v Praze. Získal jméno stejně jako jeho starší bratr po zemřelém strýci Zdeňkovi, jež zemřel v Terezíně. Vyučil se klempířem a poté pracoval jako umělecký kovář.²⁰⁴ Jeho nejstarší bratr Václav ho postupně přivedl k práci s koňmi, pomáhal mu je trénovat, vozil je na dostihy z NDR a Maďarska a zase zpět.²⁰⁵ Silně bratrské pouto bylo přetřato nešťastnou náhodou. Zdeněk Bořek-Dohalský zemřel 8. července 1975, osm dní od osudného tragického skoku do vody, při kterém si porušil míchu.²⁰⁶ Bylo mu pouhých 27 let.

V dnešních dnech tedy žije již pouze Antonín Bořek-Dohalský, který tráví čas v domku po svých rodičích v Lysé nad Labem. Všichni čtyři bratři museli překonávat těžké dětství, poznamenané absencí otce a bídými finančními příjmy matky, jež si celý život udržela lehký rakouský přízvuk a nezdolnou hrdost. Každý se ke své životné cestě postavil jinak, Václav Bořek-Dohalský se upínal ke svým dvěma vášním – vaření a koním. Zdeněk Bořek-Dohalský přilnul ke staršímu bratrovi a následoval jeho kroky a také se věnoval umělecké kovářině. Jiří Bořek-Dohalský našel své štěstí u rodiny v Rakousku, kde provozoval stavební firmu. Antonín Bořek-Dohalský se pokoušel během svého života hned několik věcí, ale nakonec skončil v klidu invalidního důchodu v Lysé nad Labem obklopen rodinnými poklady. Všichni tři přeživší bratři se sešli s rodiči na prahu nové éry na počátku roku 1990, na konci období, které jejich životy poškodilo stejně jako protektorát. Byly spolu se stejnou rodinným optimismem jako při vzniku ČSR hrabě Karel František Bořek-Dohalský se svými čtyřmi syny.

²⁰² Dočekal, Boris. Osudy českých šlechticů. s. 53.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Marie Bořek-Dohalská (*21. 9. 1937). Osobní sdělení. 2. 3. 2015.

²⁰⁵ Taktéž.

²⁰⁶ <<http://patricus.info/Rodokmeny/Dohalsky.txt>> (22. 12. 2014) online rodokmen Bořků-Dohalských

Narodili se s těžkým nákladem nepřízně osudu a každý z nich se situací vyrovnal jinak. Bohužel všechny zasáhl ještě první a druhý „černý rok“ Bořků-Dohalských, nejprve rok 1990 se smrtí Josefy a Jiřího; a Václavovým infarktem, a následně rok 2004, kdy svět opustil nejdříve Václav Bořek-Dohalský, následně jeho švagr Karel Zich a poté Jiří Bořek-Dohalský. Přes každou ránu osudu Bořci-Dohalští zůstávají hraběcím rodem, který přežívá skrze Václavovy a Antonínovy potomky. Napříč stovky let si Bořci-Dohalští udrželi své lidské životní hodnoty, mezi které patří nadhled, břitký smysl pro humor, hrdost, velkorysost a hlavně nenucená upřímnost.

7 Závěr

Bořci-Dohalští do mého života zasáhli jako blesk z čistého nebe. Jsou neobyčejným příkladem toho, jak může vypadat šlechtický, hraběcí rod 21. století. Rod, který o svých kořenech nemluví, pokud není tázán, ale když k této situaci dojde, je hrdý a vznešený ve vyprávění, které i když je smutné, je okořeněno nadhledem a jiskřivým humorem.

Od čtrnáctého století souvisí s českými zeměmi stejně jako naše krajina, a stejně jako ona i oni se vyvíjí. To, co je třeba si na nich cenit, je loajalita k českým zemím, kterou vždy měli a stále mají. I v dobách, ve kterých se objevilo několik zrádců, se stavěli na stranu obětí, která byla sice dle jejich názoru ta správná, ale byla pro ně tou, jež je uvrhovala do nebezpečí. Jejich historie je pestrá. Měnili často svá sídla a nikdy nelpěli na materiálním zázemí. Přizpůsobovali se naprosto dokonale vyvstalým situacím a změněným poměrům a nikdy, jak se zdá, neměli chuť si stěžovat.

Zažili doby plné lesku a slávy, stejně jako doby, které se je snažili pokořit. V závěru je třeba ještě jednou zdůraznit, proč jsou pro naši historii důležití a výjimeční. Kromě hlubokých českých kořenů a loajality, si vždy drželi český jazyk. Synové Karla Františka Bořka-Dohalského dokonce odmítali mluvit německy i ve škole. Bořci-Dohalští podporovali vznik samostatného Československa, přestože je jako šlechtický rod připravil o privilegia a tituly. Jejich přátelské i pracovní vztahy pokrývají prakticky celou elitu nově vzniklého státu, ať už mluvíme o prezidentských rodinách – Benešovi, Masarykovi, Háchovi; o umělecké vrstvě – Ferdinand Peroutka, Karel Čapek, Emma Destinová, Eduard Bass; politické třídě – Jan Masaryk, Alois Eliáš; nebo vysokému kléru – kardinál Kašpar, Jaroslav Kulač, Otokar Švec a mnoho dalších. Během první republiky patřili k těm, jež tvoří nové poměry; patřili k věrným zastáncům masarykovské demokracie. K republice se neobrátili zády, ani když měli možnost emigrovat. Hrdě spolupracovali před zraky gestapa s odbojem a neváhali nasadit své vlastní životy, o které bohužel přišli. Přesto, vždy před soumrakem bývá největší tma. Jiří Bořek-Dohalský, jediný žijící potomek dokázal ještě před svým vězněním dát naději novým generacím skrze své čtyři syny. On sám nikdy neztrácel naději a optimismus a to se snažil před i svým synům, když už měl možnost. Mezi motto, které bych přisoudila Bořek,-Dohalským patří: „Nad nikým se nepovyšuj a před nikým se neponižuj.“ Jejich historie nám tento pohled odráží ve všech skutečích. Zůstali hrdí a nezdolní, ať v krutosti nacistického týrání, tak politického věznění. Žádný režim, ať to byl Habsburský dóm, Hitlerovi nacisti či Gottwaldovi komunisté,

je nedokázal pokořit. Byli hrdí v životě, byli hrdí při smrti a jsou i po ní. A to je důvod této práce.

Mým cílem bylo sepsat historii Bořků-Dohalských v Československu. Díky rozličným zdrojům a jejich komparacím se můj cíl naplnil. Snažila jsem se rozložit svůj zájem, mezi všechny členy a opravdu členy, protože žen po boku Bořků-Dohalských bylo opravdu málo, a pokud se zde vyskytly, musely být opravdu výjimečné. Anna Bořek-Dohalská, rozená Šírllová a Marie Bořek Dohalská, rozená Zichová, dvě ženy po boku Bořků-Dohalských avšak vzdálené dvě generace, se shodly na tom, že *„pokud má jednou žena, Bořka-Dohalského, zůstane jediným mužem v jejím životě.“* Snaha věnovat se všem členům rodiny volala po nových zdrojích, neboť ucelenější informace existují pouze k Antonínovi a Zdeňkovi Bořkům-Dohalským (první generace, o které píši). I díky Marii Bořek-Dohalské, nejstarší žijící člence rodiny, se můj úmysl naplnil.

Mezi mé další vize patřilo potvrzení a vyhledání nových informací z archivů na Příbramsku – Státní okresní archiv a Archiv redemptoristů Svatá Hora. Některé informace byly nakonec i překvapivé – nalezený životopis Antonína Bořka-Dohalského v Děkanské příbramské kronice ze 70. let, který opět zdůrazňoval účast Antonína Bořka-Dohalského při ukrývání parašutistů. Některá tvrzení, například toto, zůstávají stále na poli domněnek, zatím není možné ověřit jejich relevantnost, ale pouze pravděpodobnost. Stejně tak jsou v historii Bořků-Dohalských hluchá místa, která se snad jednoho dne zacelí i díky pátrání, které podnítil poprvé Zdeňk Hazdra a já se snažím na něj v jiných oblastech navázat. Nemyslím si, že by toto téma bylo stále vyčerpáné, je ještě mnoho míst, kde lze hledat. Doufám, že Bořci-Dohalští se již brzy dostanou do povědomí historiků i laické veřejnosti a obnoví se tak éra lesku jména Bořek-Dohalský, jež byla přerušena nástupem komunismu. Ostatně, zaslouží si to, ať už kvůli svému charakteru nebo činům.

Jejich životy navzájem spojovala krev a až nepochopitelně niterná víra, která byla jen částečně křesťanská. Byla to víra nejen v nějakou vyšší instanci, ale ve vyšší životní i morální hodnoty. Distancovali se od hrabivosti, pokrytectví, lpění na moci či privilegiích. Oni byli a jsou pravými vzory slova šlechtic – šlechtný ve svých činech. Tuto aureolu víry pokrývá všudypřítomný humor snoubený s nezdolností. Synonymem „Bořek-Dohalský“ může být i slovo „tvrdohlavý“ neboť i to celou jejich životní éru vystihuje.

Jsou jedineční, není možné napasovat na jejich životní dráhu od 14. století jiný, český rod. Žijí mezi námi, často bez povšimnutí nejméně 600 let, nenápadní ve své výjimečnosti. To je ten pravý obraz, který jsem chtěla každému, jež bude tuto práci číst nastínit. A ve stejné míře Bořky-Dohalské opět vynést na světlo Boží, neboť jsou tématem, o kterém by se mělo a o kterém se ještě bude mluvit. Přeji jim minimálně další 600 let v rodinném rodokmenu a konečně pozitivní budoucnost.

8 Prameny a literatura

Archivní prameny:

SOkA Příbram, Pamětní kniha - Děkanský úřad Příbram 1836-1962

SOkA Příbram, Pamětní kniha Horního města Příbram. S 2460/1818

ARSH (Archiv Redemptoristů Svatá Hora) Chronika Svaté Hory, svazek III. (1918-1930)

SOkA Příbram, Farní kronika Hluboš

SOkA Příbram, Obecní kronika Hluboš 1928-1977

Literatura:

Bílek, Tomáš V. Dějiny konfiskací v Čechách po 1618. Praha: Novočeská bibliotéka, 1882.

Dočekal, Boris. Osudy českých šlechticů. Jihlava: Nakladatelství Listen, 2002. ISBN 80-86526-00-3.

Dolejší, Josef. Duch smaragdového kříže, Dějiny rytířského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského se zvláštním zřetelem na Čechy a Moravu. Praha: Agentura Pankrác, s.r.o., Praha. 2003. ISBN 80-902873-9-5.

Encyklopedická redakce ON pod vedením Mgr. Ivy Balvínové. Osobnosti Česko, Ottův slovník. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-796-8.

Foltýn, Dušan. Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

Halada, Jan. Lexikon české šlechty. Praha: Akropolis, 1992. ISBN 80-901020-3-4.

Hanzalová, Hana – Karlovský, Adolf F. J. České velkopřevorství vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jeruzalémského. Zürich: redakční kruh Velkopřevorství Českého, 1980.

Hazdra, Zdeněk. Mostem mezi dvěma světy: Osud Antonína hraběte Bořka-Dohalského z Dohalic - šlechtice, kněze a vlastence (1889-1942). Praha: Petit, 2012. ISBN 978-80-260-2901-4.

Knoz, Tomáš. Pobělohorské konfiskace, moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty. Brno: Masarykova univerzita a Matice moravská, 2006. ISBN 80-86488-34-9.

Kolář, Michal. Strakova akademie. Praha: Úřad vlády České republiky, 2010. ISBN 978-80-7440-046-9.

Král, Vojtěch. Znaky českých rodů. Praha: Agentura Pankrác s.r.o., 2009. ISBN 978-80-86781-11-2.

Kümpel-Staňkovský, Bohuslav. Z osudů rodu Bořků-Dohalských z Dohalic. Plzeň: Vlastivědná knihnice Staňkovska, 1948.

Libri erectionum archioecesis VII. / Erekcční knihy Pražské arcidiecéze. Ed. Josef Pelikán. Praha: Koniasch latin press, 2002. ISBN 80-85917-84-x.

Marek, Pavel - Hanuš, Jiří. Osobnost v církvi a politice: Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-097-7.

Mašek, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, od Bílé Hory do současnosti. Praha: Argo, 2008. ISBN 978-80-257-0027-3.

Myslivoček, Milan. Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách i na Moravě. Praha: Horizont a.s., 1993. ISBN 80-7012-070-3.

Ottův slovník naučný, ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Sedmý díl. Praha-Litomyšl: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-104-3.

Pasák, Tomáš. JUDr. Emil Hácha (1938-1945). Praha: Nakladatelství Horizont a. s., 1997. ISBN 80-7012-088-6.

Pouzar, Vladimír. Almanach českých šlechtických rodů. Praha: nakladatelství Martin, 2004. ISBN 80-85955-29-6.

Sedláček, August. Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty, svazek I. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0934-5.

Sedláček, August. Českomoravská heraldika, Část zvláštní. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-062-0.

Sedláček, August. Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek V. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-50-0.

Sedláček, August. Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek IX. Praha: Argo, 1996. ISBN 80-7203-041-8.

Tomeš, Josef. Český biografický slovník XX. století. Praha, Litomyšl: nakl. Ladislav Horáček, 1999. ISBN 80-7185-245-7.

Votýpka, Vladimír. Příběhy české šlechty. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 80-204-0529-1.

Noviny:

Eduard Bass. Svobodné noviny, ročník I, z neděle 14. 10. 1945.

Sv. Svobodné noviny ze 7. 2. 1946.

*sv je autorská značka

Lidová demokracie, 9. 5. 1946 – Zdeněk Bořek-Dohalský

Lidová demokracie, 11. 4. 1946 – Vzpomínka na redaktora Zdeňka Bořka-Dohalského

Lidová demokracie, 11. 4. 1946. - Vzpomínka na redaktora Zdeňka Bořka-Dohalského

Svobodné noviny, 11. 5. 1946 – Tryzna za Zdeňka Bořka-Dohalského

Svobodné noviny 12. 5. 1946 – Zdeňkovy narozeniny

Svobodné noviny 10. 10. 1946 - Eliáš povzbuzovatel

Bořek-Dohalský, František. Svobodné listy - Návrat.

Televizní dokumenty

Klega, Ludvík – Bajer, Rudolf. Dohalští. dokument ČT1. 1992.

Internetové zdroje, časopisy online:

Ivo Čerman, Vlastenecké deklarace české šlechty z let 1938-1939, plné znění. Blog.iDnes.cz, 1, 2013 <<http://ivocerman.blog.idnes.cz/c/317081/Vlastenecke-deklarace-ceske-slechty-z-let-1938-39-Plne-zneni.html>> (ke dni 18. 4. 2014)

Jan Županič. Řád sv. Lazara Jeruzalémského v českých zemích, Oficiální stránky vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, české velkopřevorství <<http://www.oslj.cz/o-radu/historie-v-ceskych-zemich.html>> (ke dni 22. 12. 2014)

Jan Županič, Vojenský a špitální řád svatého Lazara Jeruzalémského, Oficiální stránky vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, české velkopřevorství, <<http://www.oslj.cz/o-radu/historie-ve-svete.html>> (ke dni 22. 12. 2014)

Franz Chocholatý Gröger, Prohlášení příslušníků historické šlechty, Magazín pro českou národní politiku a moderní historii, 11, 2009 <<http://nassmer.blogspot.cz/2009/12/prohlaseni-prislusniku-historicke.html> 4.1.2015> (ke dni 22. 12. 2014)

Heraldika řádu sv. Lazara Jeruzalémského, Oficiální stránky vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, české velkopřevorství <<http://www.oslj.cz/o-radu/heraldika.html>> (ke dni 22. 12. 2014)

Reunion, publikace Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, online, 3/2014, autorem Ondřej Vanke <http://www.oslj.cz/archiv/soubory/reunion/14_3.pdf> (ke dni 23. 3. 2015)

Rodokmen Bořků-Dohalských z Dohalic <<http://patricus.info/Rodokmeny/Dohalsky.txt>> (ke dni 29. 12. 2014)

Zdeněk Hazdra. S Marií Bořek-Dohalskou o jejím bratru Karlu Zichovi. Xantypa, 07-08, 2009 <<http://www.historickaslechta.cz/s-marii-borek-dohalskou-o-jejim-bratrovi-karlu-zichovi-id2009100006-26> 4.1.2015> (ke dni 17. 1. 2015)

Zdeněk Hazdra, Zdeněk Bořek-Dohalský, Xantypa, 7-8, 2008 <http://www.xantypa.cz/letni_cislo_07-08_08/272-3/hrabe-zdenek-borek-dohalsky> Zdeněk)Bořek-Dohalský, autorem Zdeněk Hazdra (ke dni 3.1.2015)

9 Přílohy

SOkA Příbram, Farní kronika obce Hluboš, s. 192; příchod A. Bořka-Dohalského na faru

Emmanuel Hrdlička,
archiep. vicarius for.

Dnem 1 září 1921, obdržel zdejší duchovní správce beneficium, které u Prahy, a na zdejší úsprádně, novou faru jmenován administrátorem kaplan přibruuský Ant. Dohalský.

Až do konce tohoto roku nestalo se nic, co by na tomto místě mělo být připomenuto.

SOkA Příbram, Farní kronika obce Hluboš, s. 197; odchod A. Bořka-Dohalského z Hluboše

Vidimus in Sacra Generali Visitatione
die 5. Junii 1924:

+ Antonius Bořka

Zdejší farář Dr. Ant. Dohalský, jmenován byl arcibiskupem pražským, kterýžto místo dne 1. října 1924 nastoupil. Administrátorem fary stal se P. Petr Jiráček, kterýž od 1. října 1924 do 31. března 1925. působil jako administrátor do Třemšíně u Votic.

1925.

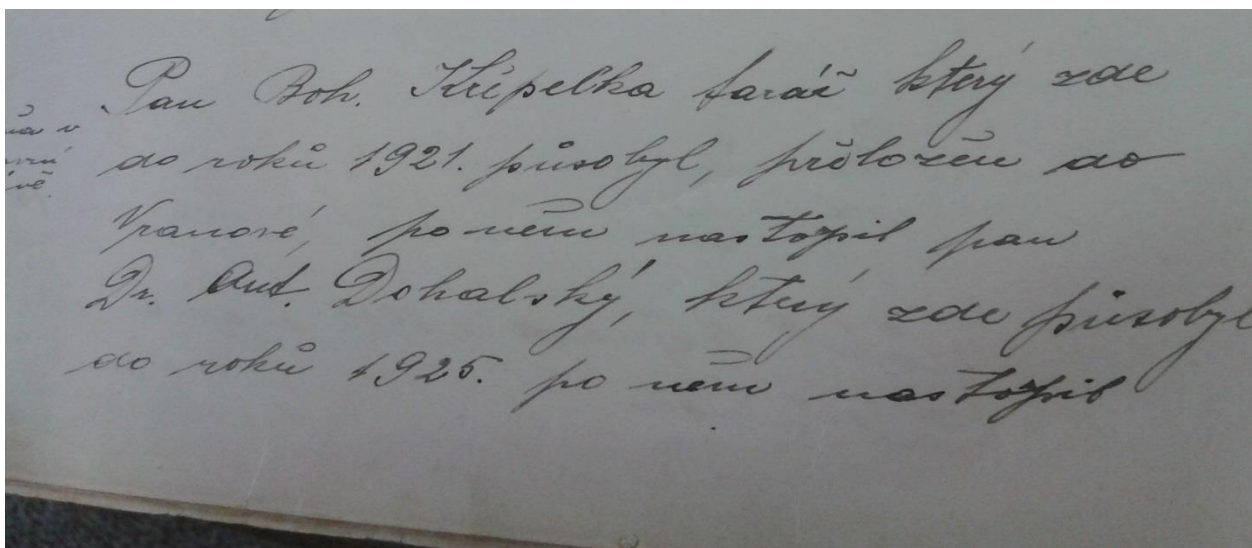
Emmanuel Jirák (ca)
archiep. vicarius for.

V noci na den 28/IX. Sv. Václava vstoupal se do kostela nového
zloděj, vypáčil dveře svými motykami vložil zvonu v
snářnici. Kostelník Polák T., který ráno šel zvonit.
Alexáns první krádež pozoroval. Přineobdvi oznámil
na jáře. Poslal jsem svého sluhu Jar. Soukupa pro
čchůty. Pohled na okradený kostel - byl smutně
dojemný. Po kostele rozházena byla roucho, obtáče
hole, i při kostele u na křbitově sem tam
byl kus kostelního prádla - patrně zlodějem
ztraceného. Měchal jsem vše tak jak jsem se zjistil,
zvědav jsem slojem. To učinil na lidi. Byl takový
jsem jsem si přál - zvěřejšit. Ženy plakaly, mužové
byli plni mravní rozhořčenosti. - Cizím plátem,
humeralem, antikseudii, závěsí v ceně 1135 Kč.

Vloupání
kostela.

Farní

Dne 13/1 1924 založena farní rada katolíků;
by potažila duchovnímu správcí, při farním úřadě
o přímé katolíky k prohlášení a udržení
náboženského života. Do rady katolíků
pojali byli z každé vesnice nejlepší muži,
jichž jména uvádím: jednatelem: Josef
Drmala horník z Drahlína č. 67, členy: Josef
Kosík a Drahlín č. 26 tenisista, Josef Tršňák
dělvič Drahlín č. 41, Emanuel Hora Drahlín č. 66,
Václav Smetana dělník Drahlín č. 21, Emanuel
Šefl Drahlín č. 85, Vojtěch Rainer Drahlín č. 73,
Vojtěch Kolář chalupník Sádok č. 11, Josef
Puchla chalupník Sádok č. 56, Karel Šlapák
chalupník Sádok č. 30, Josef Plechý horník Bradnova,

Výstřížek z novin, červen 1935, z 1. celostátního sjezdu katolíků za účasti papežského legáta – kardinála Verdiera (zdroj: archiv Redemptoristů Svaté Hory u Příbramě)

Z uvítání J. Em. kardinála-legáta před arcibiskupským palácem v Praze na Hradčanech: (zleva) J. Ex. arcibiskup Dr. K. Kašpar, J. Ex. biskup Dr. J. Kupka, J. Em. Kardinál J. Verdier, J. Ex. arcibiskup Dr. L. Prečan, (v pozadí zleva) J. M. Dr. Ant. Bořek-Dohalský, kanovník metropole svatovítské, J. M. prelát hrabě Ledochovský, Mgr. Vaněček, kanovník pražský.

Zápis z ledna 1924 (Chronika Svaté Hory III, ARSH), Redemptoristé občas v Hluboši vypomáhali a konali tam i misie.

Pohřeb v Hluboši.

Večer vrátil se H. R. v. večerem z vrany.
17. ledna. - O. Berdžička zastupoval v Hluboši na pohřbu tamějšího odp. faráře Dr. Dohalského.

Zápis (Chronika Svaté Hory III, ARSH) ze srpna 1924 poukazuje na účast pátera Dohalského na duchovních cvičeních konaných na Svaté Hoře.

7. kurs kněž. exercicií.

8. srpna. - Společným sv. přijímáním při 6. mši sv. pokračoval se první kurs kněžských exercicií.účastníci se tohoto kurzu byli vřep.:
Z arcidiecese pražské:

1. Čepelák Ferdinand, katecheta, Praha VII.;
2. Dohalský Antonín Dr., farář v Hluboši;
3. Harant Tomáš, farář v Raččovicích;

František Bořek-Dohalský (*5. října 1887 Přívozec – †3. ledna 1951, Praha), **Antonín Bořek-Dohalský** (*23. října 1889, Přívozec – †3. září 1942, Osvětim), **Zdeněk Bořek-Dohalský** (*10. května 1900, Přívozec – †7. února 1945, Terezín)

- rodinný archiv Marie Bořek-Dohalské, rozené Zichové (* 21. září 1937 Praha)

Jiří Bořek-Dohalský (*18. února 1914, Domažlice - †27. října 1990, Lysá nad Labem) při sňatku s Josefou Thurn-Taxis v katedrále sv. Víta, oddává strýc Antonín Bořek-Dohalský, svědkem strýc Zdeněk Bořek-Dohalský

- rodinný archiv Marie Bořek-Dohalské, rozené Zichové (* 21. září 1937, Praha)

Václav Bořek-Dohalský (*25. února 1941, Praha – †17. června 2004) v Chuchli

- rodinný archiv Marie Bořek-Dohalské, rozené Zichové (* 21. září 1937 Praha)

Antonín Bořek-Dohalský (*28. srpna 1944, Praha) při odhalení pamětního kamene v Dohalicích, **Marie Bořek-Dohalská**, rozená Zichová (vpravo) s bratrem Karlem Zichem

- rodinný archiv Marie Bořek-Dohalské, rozené Zichové (* 21. září 1937 Praha)

